

Τα σαρακατσάνικα Χαιρετήματα

ΠΛΗΡΩΜΕΝΟ
ΤΕΛΟΣ
ΚΕΜΠ. ΑΦ.
4419
ΕΝΤΥΠΟ ΚΛΕΙΣΤΟ ΑΡ. ΑΔΕΙΑΣ 1943 ΚΕΜΠ. ΑΘ

ΕΛΤΑ
Hellenic Post

Τιμή και Δόξα στους ήρωες του έτους 1940

25^ο Έτος ΑΡ. ΦΥΛ. 99
ΙΟΥΛΙΟΣ-ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ_
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2024

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ "ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΣΑΡΑΚΑΤΣΑΝΑΙΩΝ ΗΠΕΙΡΟΥ", Ζήνωνος 30 - 3ος Όροφος, 104 37, ΑΘΗΝΑ, τηλ.: 210 5240777 xairetimata@gmail.com

ΕΛΑΧΙΣΤΗ ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗ ΣΤΗ ΓΕΝΙΑ ΤΟΥ 1940

Γιορτάζουμε φέτος τα ογδόντα τέσσερα χρόνια από το Έπος της Γενιάς του 1940. Εκείνοι έπραξαν το ύψιστο καθήκον προς την Πατρίδα και η Ιστορία του Έθνους τους έγραψε με χρυσά γράμματα στις δέλτους της και όλες οι γενιές θα τους τιμούνε και ευγνωμονούν εσαεί.

Γράφει ο Δημήτρης Μπάκας

Το κροτάλισμα των Γερμανικών πολυβόλων στις αχανείς πεδιάδες της Ευρώπης είχε παγώσει, τότε, την έντρομη ανθρωπότητα. Η πολεμοκάπη βία έγραφε, τότε, πάνω στο στήθος της Ευρώπης, το πυρκαυστο «Ναι» της υποταγής. Και η μικρή μας Ελλάδα τόλμωσε να υψώσει το γυμνό της χέρι και να χαράξει στον ουρανό με τη φλόγα της πίστewας και με το αίμα της θυσίας το αθάνατο «ΟΧΙ» της λευτεριάς.

Την 28η Οκτωβρίου του 40, με ιταμό τελεσίγραφο ο Μουσολίνι, ζητούσε διαβατήριο για την αθανασία. Ζητούσε την παράδοση της αιώνιας Ελλάδας, χωρίς όρους. Άλλως 8.000.000 καλογουαλισμένες λόγχες θα τον συνόδευαν σε έναν περίπατο μέχρι την Αθήνα.

Το τι έγινε στις επόμενες μέρες είναι σε όλους γνωστό και είναι αδύνατο να περιγραφεί άλλωστε σε ένα άρθρο και από οποιαδήποτε πέννα. Ποικιλώνυμες Ιταλικές Μεραρχίες με συχνή αντικατάσταση στρατηγών. Πράσκα, Σοντού, Καβαλέρο και ο SUPER COLONELLO Μουσολίνι, μέσα σε έξι μήνες αλληλοδιαδέχθηκαν με τη σειρά τους την ντροπή της ήττας και ένα φορτίο δυσβάστακτο καταισχύνης. Σαρώνουν οι φαντάροι μας, μαζί με τους τσολιά-

δες, τα εκατομμύρια τις λόγχες.

Και γίνονται τα τανκς περίγελοι της Ελληνικής μεγαλοψυχίας. Αντπχούν τριγύρω τα φαράγγια και τα χιονισμένα βουνά. Η Κορυτσά, το Πόγραδετς, η Πρεμετή, το Αργυρόκαστρο, η Κλεισούρα, το Τεπελένι, η Χιμάρα άκουσαν με αγαλλίαση το πλατάγιασμα της γαλανόλευκης στο φύσημα του παγωμένου βορειοπειρωτικού βοριά.

Η ιαχή «ΑΕΡΑ» σκόρπισε, σαν φθινοπωρινά φύλλα, 30 άρτια εξοπλισμένες Μεραρχίες με 700.000 άνδρες, 17.000 οχήματα και 50.000 κτήνη. Απ' αυτούς, 14.000 θάφτηκαν στα παγωμένα βουνά, 18.000 τραυματίες και άχρηστοι από κρουαπαγήματα και 13.000 αιχμάλωτοι. Μια μακάβρια απάντηση στην κομπορημοσύνη του Μπενίτο.

Πώς έγινε όμως το θαύμα; Πως το κατόρθωσαν οι Έλληνες, μια δράκα ανθρώπων, χωρίς μέσα και όπλα βαριά, χωρίς τανκς και αεροπλάνα! Κατόρθωσαν το ανθρωπίνως ακατόρθωτο! Αυτό που δίκαια ονομάστηκε Ελληνικό Θαύμα! Η πίστη τους στην Πατρίδα τους όπλισε. Θάνατος ή Λευτεριά, το σύνθημα. Ένας λαός με μια φωνή. Κανένας τότε πτοπαθής ή ακριτόμυθος. Κανένας Θεοσίτης δε βρέθηκε μεταξύ των Ελλήνων. Μηροστά στον άμεσα ορατό εχθρό και το τρομερό φάσμα του χαμού της Πατρίδας οι Έλληνες, τότε, ενώθηκαν σε ένα σώμα και μια ψυχή.

Δεν ήταν, όμως, ο τρόμος που τους ένωσε. Εάν είχαν συνενωθεί από το ορμέφυτο του φόβου για τα δεινά του πολέμου θα είχε καταρρεύσει η Ελλάδα, όπως καταρρέυσαν και οι λοιπές χώρες. Μια αρμονική

σύνθεση κράτησε το Έθνος όρθιο. Αναδύθηκε, τότε, μια πρωτόγνωρη εθνική και πατριωτική συνείδηση, που είχε χαραχθεί στο είναι των Ελλήνων με το αίμα των πολυετών πολεμικών αγώνων.

Ανδρώθηκε τότε ένα τεράστιο «εμείς». Απέναντι ήταν «εκείνοι», που θέλησαν να καταλύσουν τη λευτεριά. Ξεκάθαρος ο εχθρός. Κανένα δίλημμα: ο αγώνας μέχρι εσχάτων.

Το κρίσιμο πολεμικό γεγονός ανέδειξε στην ακέραια μορφή της την πολεμική αρετή των Ελλήνων. Ένας απέραντος άλογος και συνάμα έλλογος ενθουσιασμός πλημμύρισε και κυριεύσε τον ελληνικό λαό. Ένα διονυσιακό παραλήρημα ταυτίσθηκε με το απολλώνιο φως και την «εν Θεώ» έκλαμψη.

συνεχίζεται στη σελίδα 9

Τιμή και δόξα στους ήρωες του έτους 1940

του Νικολάου Νούλα, από την ομιλία του στην παρουσίαση του βιβλίου του Γ. Σούρλα "Τιμή και δόξα στους ήρωες του έτους 1940"

Συγκεντρωθήκαμε σήμερα εδώ, με αφορμή την επέτειο της 28ης Οκτωβρίου, με σκοπό να μιλήσουμε για τη διατήρηση της ιστορικής μνήμης όσων θυσιάστηκαν στα βουνά της Βορείου Ηπείρου. Με αυτό το θέμα, όπως γνωρίζετε, ασχολείται επισημαμένως εδώ και 20 χρόνια περίπου ο Γεώργιος Σούρλας. Αναρωτιέμαι λοιπόν εγώ ενώπιόν σας και ίσως και εσείς μέσα στην ψυχή σας: Προς τι αυτές οι εκδηλώσεις;

Προς τι αυτή η ευαισθησία; Άλλωστε, έχουν

περάσει τόσα χρόνια από τότε και οι μνήμες του πολέμου πλέον ξεθωριάζει στη συνείδησή μας. Ποια θέση κατέχουν στη σημερινή κοινωνία οι τιμές προς τους νεκρούς ήρωες του '40; Απευθύνω το ερώτημα και σε εσάς, κ. Σούρλα, που έχετε αφιερώσει πολύ χρόνο, κόπο και προσπάθειες ετών στο ζήτημα των άταφων Ελλήνων αγωνιστών του 1940. Σήμερα φαίνεται ότι είμαστε μια κοινωνία που στρέφει κατεξοχήν το ενδιαφέρον της στην απόκτηση καταναλωτικών αγαθών, είμαστε μια κοινωνία στην οποία κυριαρχούν τα ωφελμιστικά κίνητρα: κυνηγάμε το κέρδος, το χρήμα, τις δημόσιες σχέσεις, την απόκτηση εξουσίας και δύναμης, την προβολή του εγώ. Αυτά τα θέματα μάς απασχολούν, αποσπούν την προσοχή μας. Σε αυτά αφιερώνουμε τον χρόνο και όλη μας την ενέργεια. Οι τιμές και η μνημόνευση των νεκρών του '40 όμως δεν σχετίζεται με τίποτα από τα παραπάνω. Επομένως, τι θέση μπορεί να έχουν οι ήρωες πρόγονοι στη ζωή μας;

Αν επιχειρήσουμε να απαντήσουμε βιαστικά και επιφανειακά στο ερώτημα αυτό, τότε σίγουρα θα σκεφτούμε ότι μάλλον δεν έχουν θέση. Είναι δύσκολο να μιλήσει κανείς για ήρωες και για τιμές προς τους νεκρούς σε μια εποχή σαφέστατα αντιπρωϊκή, όπως η δική μας. Κάποιοι, που τους διακρίνει η αβυσταχτη ελαφρότητα του είναι, ίσως αναρωτηθούν: μήπως μετά από τόσα χρόνια, δεν αξίζει να μένουμε

κολλημένοι στο παρελθόν και θα ήταν καλύτερα να ασχοληθούμε με ζητήματα που σχετίζονται με την καθημερινότητά μας;

συνεχίζεται στη σελίδα 11

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ
Οι Εκδόσεις Παλιζάνη και η Ένωση Τίμων και Στιγμών Πατρών και το Έτος 1940-41 έχουν την τιμή να σας προσκαλέσουν στην παρουσίαση του βιβλίου του Γεωργίου Σούρλα **ΤΙΜΗ ΚΑΙ ΔΟΞΑ ΣΤΟΥΣ ΗΡΩΕΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1940** Νουάλας, Νουάλας ΜΝΗΜΕΙΟ ΠΕΣΟΝΤΩΝ - ΠΑΡΚΟ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΣΤΟ ΚΑΛΙΠΑΚΙ

Η εκδήλωση θα πραγματοποιηθεί την Τετάρτη 23 Οκτωβρίου 2024 και ώρα 19:00 στο Παλιό Μουσείο (Ρεζέρβ 2, Αθήνα)

Και ποιος θα απαντήσει οι Κωνσταντίνος Τσιμπίδας, Πρόεδρος της Βουλής των Ελλήνων, Κωνσταντίνος Κορής, Δήμαρχος Σερρών (Καλαμάκι), Κωνσταντίνος Μουζός, Υπουργός, Υπουργείο Εργασίας, Εργασιακή Επιτροπή, Στέφανος Κουφός, Πρόεδρος Οργανισμού Θεσσαλικών Στρατιωτών «Η Πατριωτική Σύλλη», Νουάλας, Νουάλας, Πρόεδρος Οργανισμού Απεικόνιστων Στρατιωτών Κόσμου Ρεπουβλικάνων Εργασιακών Αλιμαίων, Επιτροπή Στρατιωτών Εργασιακή Επιτροπή Τίμων και Στιγμών Πατρών

Αναγνωρίζω: Γεώργιος Σούρλας, Συγγραφέας και Πρόεδρος Ένωσης Τίμων και Στιγμών Πατρών Την εκδήλωση θα συντονίσει η Άννα Τσίπου, Διευθύντρια και μέλος του Δ.Σ. Ένωσης Τίμων και Στιγμών Πατρών

Την παρουσίαση υποστηρίζουν: Πελοπόννησος, Χαλκίδα, Κλαίριο, Σάφεια Στρατός, Τριφυλίας, Νέοι και Καρπασίνα Τριφυλίας, Πολιτιστικό Σωματ. "Κίον" Στην εκδήλωση συμμετέχουν: Αναμνήσεις του έτους 1940

23 Οκτωβρίου 2024, 19:00

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ

ΓΑΜΟΙ

- Η Μαρίνα Κανδρέλη του Σωτήρη και της Κλεονίκης Κ. Γιαννάκη από Τσεπέλοβο, και ο Δημήτρης Ξουρής παντρεύτηκαν την 1/7/2023 στα Γιάννενα
- Ο Δημήτριος Σπ. Φερεντίνος και η Μαρία Μπίκτα παντρεύτηκαν στις 06/07/2024 στο Σκαμνέλι Ιωαννίνων
- Ο Δημήτρης Ι. Θεοκάρης και η Μαρία Χρόνη παντρεύτηκαν στις 27/07/2024 στην Ηγουμενίτσα
- Η Ελίνα Παν. Μπάρμπα και ο Δημήτρης Μαυρογιαννίδης παντρεύτηκαν στη Θεσσαλονίκη στις 31/08/2024
- Η Στεφάνια Αλ. Τσουμάνη και ο Βαλάντης Μπαζώρας παντρεύτηκαν στις 07/09/2024 στο Γαρδίκι Παραμυθιάς.
- Η Νικολέτα Γεωργ. Νάκου και ο Καλαϊτζίδης Γρηγόριος παντρεύτηκαν στις 21/09/2024 στην Αλεξανδρούπολη
- Ο Σπύρος Νικ. Ζήγος και η Κωνσταντίνα Χριστάκη παντρεύτηκαν στις 28/09/2024 στην Ηγουμενίτσα.
- Η Ιππολύτη Νικ. Καρβούνη και Δημήτρης Δημόπουλος παντρεύτηκαν στις 26/10/24 στην Ν. Κερασούντα Πρέβεζας και βάπτισαν τον γιο τους Φίλιππο.

ΓΕΝΗΣΕΙΣ

- Ο Μάριος Φερεντίνος του Λεωνίδα και η Ράνια Αυγερινού απέκτησαν αγόρι την 01/08/2024 στην Ηγουμενίτσα.
- Ο Σπύρος Ράπτης και η Ευσταθία Δέντοικα απέκτησαν κορίτσι στην Βαβούσα Ιωαννίνων.
- Η Δροσούλα Τσουμάνη του Μιχαήλ και ο Μπλέτσας Πέτρος απέκτησαν αγόρι στις 16/07/2024 στα Γιάννενα.
- Ο Αντώνης Ράπτης του Χαράλαμπος και η Μαρία Αποστολίδου απέκτησαν αγόρι στις 14/10/2024 στα Γιάννενα.

ΒΑΦΤΙΣΕΙΣ

- Η Ευτυχία Σπ. Τσουμάνη και ο Τάσος Ζορμπάς βάφτισαν την κόρη τους Ερριέτα στις 16/06/2024 στην Κοζάνη.
- Ο Χρήστος Βασ. Κήττας και η Ευτυχία Γκιουσα βάφτισαν τον γιο τους Βασίλη-Ιάκωβο στις 24/06/2024 στον Ωρωπό.
- Ο Κώστας Τσίλης του Τάκη και της Φρειδερίκης Θεοδ. Τσουμάνη και η Κορίνα Ζήκα βάφτισαν την κόρη τους Ίριδα-Δήμητρα στις 27/07/2024 στο Νεοχωρόπουλο.
- Ο Θάνος Καψάλης του και η Έλενα Σπυριδώνου βάφτισαν την κόρη τους Μαριάννα στις 15/08/2024 στην Ηγουμενίτσα.
- Η Ελισσάβετ Μαρία Τάγκα και ο Γιώργος Κέφης βάφτισαν τον γιο τους Δημήτρη στις 24/08/2024 στην Αθήνα.
- Ο Δημήτρης Ι. Γόγολος και η Σίλβια Κάλπη βάφτισαν την κόρη τους Αλεξάνδρα στις 31/08/2024 στο Καρτέρι Θεσπρωτίας.
- Η Στεφάνια Αλ. Τσουμάνη και ο Βαλάντης Μπαζώρας βάφτισαν τον γιο τους Δημήτρη στις 07/09/2024 στο Γαρδίκι Παραμυθιάς
- Η Αλεξάνδρα Γόγολο και ο Χρήστος Νάτσιος βάφτισαν τον γιο τους Σπύρο στις 08/09/2024 στην Ηγουμενίτσα.
- Η Ζαχαρούλα Αλεξ. Τσουμάνη και ο Βασίλης Κολόκας βάφτισαν τον γιο τους Αλέξανδρο στις 21/09/2024 στο Καρπενήσι.
- Η Νίκη Κ. Γιαννακού και ο Γιάννης Μανουσάκης βάφτισαν τον γιο τους Δημήτρη και την κόρη τους Λυδία στις 22/09/2024 στην Αθήνα
- Η Κατερίνα Φιλίππου του Νίκου και της Σταματίας Χαρ. Τσουμάνη και ο Φίλιππος Παπαιωάννου βάφτισαν την κόρη τους Παναγιώτα στις 22/09/2024 στην Χόικα Παραμυθιάς.
- Η Ειρήνη Μπούγια της Κασσιανής Γιαννακού και ο Γρηγόρης Ζαχαριάκης βάφτισαν τον γιο τους Μιχαήλ στις 06/10/2024 στην Αθήνα.
- Ο Λάμπρος Ευρ. Γόγολος και η Αδαμαντία Τσαντήλα βάφτισαν τον γιο τους Ευριπίδη στις 21/7/2022 στην Τρίπολη.

ΘΑΝΑΤΟΙ

- Ιωάννης Γόγολος του Δημητρίου, 70 ετών, στις 04/09/2024 στο Καρτέρι Θεσπρωτίας.
Έφυγε από τη ζωή, ο τέως πρόεδρος του Συλλόγου Σαρακατσαναίων Ν. Θεσπρωτίας κ. Ιωάννης Γόγολος
Ο Σύλλογος Σαρακατσαναίων Νομού Θεσπρωτίας αποχαιρετά με θλίψη ένα βασικό μέλος της ευρύτερης οικογένειάς του Συλλόγου. Ο Ιωάννης Γόγολος ήταν ένας από τους ανθρώπους που συμμετείχαν στις αρχικές συζητήσεις για τη δημιουργία συλλόγου Σαρακατσαναίων στη Θεσπρωτία. Διετέλεσε πρόεδρος του Συλλόγου και βρισκόνταν πάντα στο πλευρό του. Η προσφορά του ήταν πολύτιμη στη διατήρηση και διαιώνιση της σαρακατσάνικης παράδοσης, ενισχύοντας τις ρίζες, την προέλευσή μας και τον σκοπό μας. Ένας άνθρωπος με μέτρο, έτοιμος να βοηθήσει και που μόνο καλά λόγια θα άκουγε κανείς γι' αυτόν. Κύριε Γιάννη σ' ευχαριστούμε για αυτό που ήσουν, για αυτά που έκανες και αυτά που μας παρέδωσες. Ευχόμαστε το παράδειγμα του χαρακτήρα σου και του αγώνα σου να το ακολουθήσουν όλοι

και οι επόμενες γενιές να συνεχίσουν την προσπάθειά σου. Με εκτίμηση,
Το ΔΣ του συλλόγου Σαρακατσαναίων Ν. Θεσπρωτίας

• **Χαρδαλιάς Νίκος του Δημητρίου και της Λαμπρινής Σπ. Τάγκα, ετών 64, από Αμφιλοχία, στις 10/09/2024.**

Θλίψη στην Αμφιλοχία – «Έφυγε» ο εκπαιδευτικός Νίκος Χαρδαλιάς

Θλίψη και βαρύ πένθος έχει σκεπάσει την τοπική κοινωνία της Αμφιλοχίας μετά την είδηση της πρόωρης απώλειας του Νίκου Χαρδαλιά, του αγαπητού καθηγητή μαθηματικών, ο οποίος έφυγε από τη ζωή την Τρίτη 10 Σεπτεμβρίου, σε ηλικία μόλις 64 ετών.

Ο Νίκος Χαρδαλιάς, γνωστός για τη μακροχρόνια προσφορά του στους μαθητές της περιοχής μέσα από το φροντιστήριο που διατηρούσε, έχασε τη ζωή του έπειτα από επιπλοκή σε μια απλή χειρουργική επέμβαση σε ιδιωτικό θεραπευτήριο στην Αθήνα.

Το άδικο και ξαφνικό τέλος του σκόρπισε ανείπωτη θλίψη σε όλους όσους είχαν την τύχη να τον γνωρίσουν.

Ο εκλιπών, πάντοτε προσηνής, με ένα πλατύ χαμόγελο και έμφυτη καλосύνη, αποτελούσε υπόδειγμα επαγγελματία και ανθρώπου.

Η παρουσία του στον χώρο της εκπαίδευσης υπήρξε καθοριστική, όχι μόνο για την ακαδημαϊκή πρόοδο των μαθητών του, αλλά και για την προσωπική τους ανάπτυξη.

Αναδημοσίευση από τον τύπο της Αιτωλοακαρνανίας

• Ευαγγελινή Πάσχου, ετών 56, στις 27/8/2024, στην Νέα Σιωνή Πρέβεζας.

• Παναγιώτης Κάτσενος του Ανδρέα από Ασπραγγέλου, ετών 68, στις 20/09/2024, στα Ιωάννινα.

• Μαγδαληνή Θωμά Καρβούνη, ετών 81, στις 13/04/2024, στην Ελεούσα Ιωαννίνων.

• Χαράλαμπος Ανδ. Καψάλης, ετών 84, στις 31/07/2024 στα Ιωάννινα.

• Κωνσταντίνος Τσιόγκας, 79 ετών, από Φενεό, στις 31/7/24, στο Βέλο Κορινθίας.

• Η Ευδοκία Σούρλα, χήρα Κων/νου, το γένος Μιχαλάκη, 96 ετών, στις 02/08/2024 στη Λάκκα Ηγουμενίτσας.

• Βαγγελής Χρήστος του Ηλία, 97 ετών, στο Τσεπέλοβο στις 10/08/2024.

• Καζούκα Σταυρούλα χήρα Λάμπρου, το γένος Σπύρου Τάγκα, 92 ετών, στις 27/08/2024 στα Ηλιοβούνια Πρεβέζης.

• Νικόλαος Γεωργ. Λαδιάς, 79 ετών, στις 27/08/2024, στην Κρύα Ιωαννίνων.

• Κώστας Τσουμάνης του Αθανάσιου, ετών 85, στις 03/09/2024 στο Σκαμνέλι Ζαγορίου.

• Κωνσταντίνα, χήρα Θωμά Παπαρούνα, το γένος Κεραμάρη, ετών 90, στις 25/09/2024, στο Μαργαρίτι Θεσπρωτίας.

• Ερασμία χήρα Αντώνη Καψάλη, το γένος Θανασούλα, 70 ετών, στις 25/09/2024 στα Ιωάννινα.

• Χρυσάνθη χήρα Αντώνη Λουτσάρη, το γένος Θεοδ. Θεοδώρου (Μιχαλάκη), ετών 90, στις 17/10/2024 στη Ριζανη Θεσπρωτίας.

• Φρειδερίκη σύζυγος Θύμιου Χάιδου, το γένος Καρβούνη, ετών 83, στις 22/10/2024 στο Παλιόκαστρο Θεσπρωτίας.

Για το... καρδάρι συνδρομές – ενισχύσεις

Eurobank

Γόγολος Δ. Γεώργιος, ...	30 €
Καρβούνη -Πέτρη Γλυκερία	50 €
Καρβούνης Ευάγγελος, ...	50 €
Κουτούλας Γεώργιος, ...	20 €
Κυροδήμου Ελένη Δήμα, ...	20 €
Κωτούλας Κων. Γεώργιος, ...	20 €
Ράπτης Σπυρ. Θωμάς, ...	50 €
Τσουμάνης Απόστολος, ...	50 €

Εθνική Τ.Ε.

Άγνωστος	20 €
Άγνωστος,.....	20 €
Άγνωστος,.....	30 €
Ακριβής Δημ. Ιωάννης Πρεβεζα, ...	50 €
Γόγολος Ιωάννης Κων/νος, Πεδινή, ...	30 €
Καπρινιώτης Δ. Ιωάννης, Ζίτσα, ...	20 €
Κάτσενο Πανωραία,.....	30 €
Κάτσενο Ραβανού Βασιλική,.....	30 €
Ντούσιας Παναγιώτης, Μυτιλήνη, ...	21 €
Πολίτης Κωνσταντίνος,.....	20 €
Πρεμέτης Δημήτρης του Αριστείδη	20 €

Τάγκας Κωνσταντίνος Κατσικός	20 €
Τσακούμης Ιωάννης, Καλύβια Αττικής,.....	50 €
Τσιόγκας Ιωάννης, ...	50 €
Τσουμάνης Αλκιβιάδης	30 €

Στα μέλη

Αρβανίτης Αθ. Χρυσότομος, Ασφάκα, 20 €	Γιαννακός Γεωργ. Νικόλαος, Ν. Κερασούντα, ...	20 €		
Αρβανίτης Αλεξ. Ιωάννης, Ιωάννινα, ...	30 €	Γιαννακός Ελευθ. Ιωάννης, Ιωάννινα, ...	30 €	
Αρβανίτης Σπ. Αριστοτέλης, Ν Κερασούντα, ...	30 €	Γιαννακός Λ. Σπυριδών, Σαράτι Θεσπρωτίας, ...	20 €	
Ακνούλας Νικ. Γεώργιος, 'Α. Πεδινά, ...	10 €	Γιαννακός Λάμπρ. Περικλής, Πέραμα,.....	20 €	
Ακνούλας Νικ. Χαράλαμπος, ...	20 €	Γιαννακός Μιχ. Γεώργιος, Ιωάννινα, ...	20 €	
Ακνούλας Χαρ. Αλέξιος, Άνω Πεδινά, ..	10 €	Γιαννακός Μιχ. Νικόλαος, Ν. Σελεύκεια,.....	20 €	
Βαγγελής Θεοδ. Ευάγγελος, Καλπάκι, 20 €	Βαγγελής Ιωάν. Κων/νος, Τσεπέλοβο, 30 €	Γιαννακός Φιλαρ. Γεώργιος, Ιωάννινα, 20 €	Γόγολος Γρηγ. Πέτρος, Ιωάννινα, ...	20 €
Βαλάκου Παν. Γεωργία, Καλπάκι, ...	20 €	Γούλα-Πανταζή Αλεξάνδρα του Ευαγ., Λαδοχώρι Ηγουμενίτσας, ...	20 €	
Βαλάκου Παν. Ελένη, Καλπάκι, ...	20 €	Γρίβας Μιχ. Απόστολος, Κανάλι, ...	20 €	
Γαλαζούλας Γεωρ. Σωτήρης, Ρίβιο, ...	50 €	Ζήγος Λάμπρ. Τρύφωνας, Ηγουμενίτσα, 20 €	Καζούκας Βασ. Γεώργιος, Ωρωπός, ...	20 €
Γεωργία Αχιλ. Βαγγελή, Ανάβυσσος, ...	20 €	Κάκκος Γεωρ. Ευάγγελος, Λούρος,.....	20 €	
Παννάκη Κ. Κλεονίκη, Ιωάννινα, ...	20 €	Κάλλης Δημ. Θεόδωρος, Πρέβεζα, ...	20 €	
(διόρθωση από προηγούμενο φύλλο)		Κάλλης Θεοδ. Δημήτρης, Καταβόθρα, 20 €	Καραλής Κων/νος, Άρτα, ...	50 €
Παννάκης Ιωαν. Δημήτριος, Ιωάννινα, 20 €		Καρατζένης Βασ. Νικόλαος, Ιωάννινα, 20 €	Καρβούνης Ελευθέριος, Αθήνα, ...	20 €

Τα Χαιρετήματα

Τριμηνιαία Εφημερίδα της Αδεληφότητας των εν Αθήναις Σαρακατσαναίων Ηπειρώτων Ζήνωνος 30, 3ος όροφος, Τ.Κ. 10437
τηλ.: 210 5240777, e-mail: xairetimata@gmail.com
ηλεκτρονική διεύθυνση: www.sarakatsanoi.org
ΑΦΜ 090174764, ΔΟΥ Α' ΑΘΗΝΑΣ
ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΝΤΥΠΟΥ: 6242

ΕΚΔΟΤΗΣ: Ο πρόεδρος της Αδεληφότητας
Στράτος Θ. Γούλας, 6972027826

Συντακτική επιτροπή και οικονομική επιμέλεια αυτής
Δημήτρης Κάτσενος, 6937426581
Δημήτρης Λ. Τάγκας, 6945150848

Κοινωνικά Ν. Ιωαννίνων

Βάσια Γόγολου

Κοινωνικά Ζαγορίου

Λάμπρος Ναπ. Βαγγελής Αναστάσιος Μιχ. Τσουμάνης

Κοινωνικά Θεσπρωτίας

Λάμπρος Ναπ. Βαγγελής-Γιάννης Γιαννακός

Κοινωνικά Πρέβεζας

Πάσχου Έλενα

Αρχειό εφημερίδας

Γεωργία Λ. Γιαννακού

Τα ευυπόγραφα άρθρα εκφράζουν

απόψεις των συντακτών τους

Συνδρομές - ενισχύσεις:

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ: 109/007249-48

GR850110109000010900724948

στο όνομα Βαγγελής Λάμπρος

EUROBANK:

ΑΡ. ΛΟΓΑΡ.: 0026 0630 901060 80012

IBAN GR 230260 63000000 901060 80012

Μην ξεχνάτε όταν καταθέτετε χρήματα να γράφετε

το ονοματεπώνυμο και το πατρώνυμό σας.

Συνδρομές στη Θεσπρωτία εισπράττει

και ο Παύλος Τσουμάνης, τ: 6943470285.

Υπεύθυνος Παραγωγής:

Απiρος hora, Πρεβέζης 93, Αθήνα, apiroshora@yahoo.gr

• Λαδιάς Βασίλειος του Χρήστου, 79 ετών, στις 19/06/2024 στον Λούρο.

• Λαδιά Ελευθερία του Χρήστου, 81 ετών, στις 29/6/2024 στα Ιωάννινα.

• Ελένη Παππά, σύζυγος Θωμά Αρβανίτη, ετών 73 στα Γιάννενα στις 24/10/2024.

• Φώτης Μακρής του Γεωργίου, από Ραβένια Ιωαννίνων, ετών 84 στις 27/10/2024.

• Πάσχος Απόστολος του Παναγιώτη, 84 ετών, την 1/10/2024 στον Αρχάγγελο.

• Πανωραία σύζυγος Σπύρου Σαλά, το γένος Ε. Καρβούνη 85 ετών, στις 4/10/24 στην Αθήνα

• Νανά Μαρία χήρα Ι. Νανά, ομ. Καθηγήτρια Ιατρικής Σχολής ΕΚΠΑ, 77 ετών στις 29/10/2024.

ΔΙΟΡΘΩΣΗ: Το κείμενο για το Αντάμωμα στο Τσιπουρίκι Θεσπρωτίας του φύλλου 98 ήταν του Παναγιώτη Γιάννη Γόγολο κι όχι του Γιάννη Γόγολο όπως λάθος γράφτηκε.

Έχω να λάβω γράμμα σου

Ιωάννινα 27 Ιουνίου 2024

Αγαπητοί μου φίλοι Σαρακατσαναίοι σας χαιρετώ και ευχομαι υγεία, αντοχή και έμπνευση για τη συνέχιση της αποστολής σας, που είναι η διαφύλαξη, η αξιοποίηση και η μεταλαμπάδευση της πολιτισμικής κληρονομιάς των Σαρακατσαναίων, των αρχαίων φερέοικων νομάδων.

Σας ευχαριστώ για την απρόσκοπτη αποστολή των "Χαιρετημάτων" και για τη βοήθεια που μου παρέχετε με το να φιλοξενητέ στην εφημερίδα κείμενα που αναφέρονται στο έργο μου.

Σας στέλνω μια επιστολή του κ. Νίκου Κατσαρού, ο οποίος μου ανέθεσε να σας την ταχυδρομήσω προς αποφυγή της γραφειοκρατίας.

Στην επιστολή μου σας εσωκλείω και μια μικρή συνδρομή.

Εύχομαι καλό καλοκαίρι και "καλές αντάμωσες".

Με ιδιαίτερη εκτίμηση και ποιμενικούς χαιρετισμούς.

Νικόλαος Β. Καρατζένης

Προς τα Σαρακατσιάνικα Χαιρετήματα

εκδότη Στράτο Θ. Γούλα

Ζήνωνος 30, ΑΘΗΝΑ

Αγαπητέ κ. Γούλα,

Σας συχαίρω θερμά εσάς και της Συντακτικής σας Επιτροπή για την έκδοση των Σαρακατσιάνικων Χαιρετημάτων.

Σας ευχαριστώ επίσης για την αποστολή τους και σε μένα. Οφείλω να ομολογήσω ότι χαίρομαι για το καθαρά σαρακατσιάνικο πολύ μελετημένο περιεχόμενό τους. Σας τιμά ιδιαίτερα το γεγονός ότι στην εποχή μας, που όλα όσα ζούσε η δική μας η γενιά καταρρέουν συνέπεια της αδιαφορίας των νέων και των νεανίδων μας, εσείς όμως «στήκετε και κρατείτε» και μάλιστα εντυπωσιακά. Οι υπηρεσίες που προσφέρετε με όσα γράφετε είναι πιστές απεικονίσεις των ηθών και των εθίμων της δικής μας γενιάς, των αξιών που υπηρετεί και των παραδόσεών της.

Σας στέλνω ένα σημειώμά μου για το βιβλίο του Νίκου Καρατζένη, «Ποιμένων Λόγος».

Με Σαρακατσιάνικους Χαιρετισμούς

Νίκος Κατσαρός

πρ. Αντιπρόεδρος της Βουλής

Λάρισα 19 Μαρτίου 2024

Ο «Ποιμένων Λόγος» - Νίκου Καρατζένη

Δυσκολεύθηκα να γράψω το οφειλόμενο θερμό ευχαριστώ στον αγαπητό φίλο Νίκο Καρατζένη, που είχε την καλωσύνη να μου στείλει το πόνημά του «Ποιμένων Λόγος». Με εξέπληξε η πρωτοτυπία του περιεχομένου του. Και ναι μεν ήξερα την αγάπη του και τους δεσμούς του με την αγνή και άδολη ποιμενική Ελλάδα, με τη ζωή του στέλιγκα, του τσοπάνου, της καλύβας, της στάνης, της στρούγκας, του κοπαδιού, από τα τόσα πολλά που έχει γράψει, αλλά δεν είχα φαντασθεί ποτέ ότι θα είχε κάνει και σκοπό της ζωής του να καταγράψει, να ετυμολογήσει, να ερμηνεύει 5.000 και πλέον λέξεις στο δημιούργημά του. Ήταν δύσκολο να φαντασθώ την υπομονή και την επιμονή του κάποιες 10ετίες για να κάνει γνωστή τη γλώσσα των ποιμένων των βουνών και των λόγγων, του κονακιού και της στάνης, των φτωχών χωριών και οικισμών των Ζαγοροχωριών, γιατί όχι και όλης της Ηπείρου. Τη γλώσσα που αποδεικνύει με όσα γράφει και ετυμολογεί ο Νίκος Καρατζένης το ότι οι ποιμένες κτηνοτρόφοι, οι άνθρωποι των ορεινών αυτών περιοχών, άντεξαν το πέρασμα Ρωμαίων, Τούρκων και άλλων εθνοτήτων, και κράτησαν ακλιδίωτη την αρχαία ελληνική τους γλώσσα με κάποιες επουσιώδεις επιδράσεις.

Εντυπωσιάζει το δημιούργημά του για την πληρότητά του, που καλύπτει όλες της περιόδους της ζωής των «Ποιμένων». Το ίδιο και το γεγονός ότι είναι ίσως το μοναδικό έργο με τέτοια έκταση, που παρουσιάζει τον λόγο, τη ζωή, τη δραστηριότητα ανθρώπων ξεχασμένων από τους πολλούς, οι οποίοι όμως κράτησαν ως κόρη οφθαλμού αναλλοίωτες τις αξίες, τις ελληνικές γλώσσας γενιάς -παραδόσεις, τα ήθη και τα έθιμα της δικής μας.

Και υπάρχει η εξήγηση. Είναι η απέραντη αγάπη του Νίκου Καρατζένη προς τον κόσμο αυτό, αλλά και η περισσή γνώση του για τον τρόπο της ζωής και της ομιλίας του. Αποδεικνύει όμως παράλληλα και την οξυδέρκειά του με το να αντιληφθεί ότι στον τομέα του αντικειμένου του βιβλίου του υπήρχε ένα μεγάλο κενό, που αδικούσε η μη κάλυψή του τον φτωχό ποιμένα, ορεινό κτηνοτρόφο, τον οποίο ήθελαν κάποιοι άλλοι καθυστερημένο, γιατί όχι αγροίκο και άνθρωπο κάποιας άλλης εποχής. Ο Νίκος Καρατζένης με την αποκάλυψη του λόγου των Ποιμένων ξεκαθαρίζει τα πράγματα, που διαστρέβλωσαν τις αλήθειες, αποδεικνύοντας αλήθειες που, δύσκολα ανατρέπονται.

Οι Ποιμένες και οι ορεινοί πληθυσμοί αποδεικνύει ότι είναι οι ελληνικότεροι Έλληνες!

Συχαρητήρια αγαπητέ Νίκο!

Εισαγωγικές Εξετάσεις σε ΑΕΙ

Συχαρητήρια στα παιδιά που συμμετείχαν στις Εισαγωγικές Εξετάσεις για τα ΑΕΙ.

Στο παρόν φύλλο δημοσιεύουμε όσα ονόματα παιδιών κατορθώσαμε να συγκεντρώσουμε που πέτυχαν να εισαχθούν. Ήδη έχουμε κάποια ονόματα παιδιών προφανώς είναι πολύ μικρός ο αριθμός σε σχέση με όσα συμμετείχαν και εισήλθαν σε κάποια Σχολή. Παρακαλούμε όποιον γνωρίζει ονόματα παιδιών να μας ενημερώσει για να συνεχίσουμε στο επόμενο φύλλο.

■ Γατσέλου Ιππολύτη, τμήμα Χημείας Ιωαννίνων.

■ Γιαννακού Ευρυδίκη του Αλέξανδρου, τμήμα Βιολογίας.

■ Γιαννακού Χριστίνα του Λάμπρου, τμήμα Μηχανικών, Αριστοτέλειο Παν/μιο Θεσσαλονίκης.

■ Γόγολος Χριστόφορος του Θεόδωρου, Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας, Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

■ Γρίβα Σταυρούλα του Ανδρέα, Γεωπονία, Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο (Ηράκλειο).

■ Δερέκα Χριστίνα του Χρήστου και της Ειρήνης Λουτσάρη, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Πατρών.

■ Δόσης Σταύρος, Ιατρική Ιωαννίνων.

■ Ζήγου Ευστρατία του Παναγιώτη, Κοινωνικής Εργασίας, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

■ Κάλπη Μαριάνθη του Θεόδωρου, Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

■ Καλύβα Γεωργία, τμήμα Ηλεκτρολόγων Μηχανικών Ξάνθης.

■ Καντρή Παναγιώτα του Μηνά, Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκπαίδευσης, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

■ Καραμπίνη Ματίνα του Γιάννη και της Αναστασίας Παπιγκιώτη, Παιδαγωγικό Δημοτικής Εκ-

παίδευσης, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.

■ Καρβούνη Ναταλία του Ευάγγελου, Νομική, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

■ Καρβούνης Δημοσθένης, Επιστ. Φυσικής Αγωγής και Αθλητ. Δ.Π.Θ.

■ Καψάλη Νικολέτα, Στατ. και Ασφαλ. Επιστημών, Παν. Δυτικής Μακεδονίας.

■ Κονάκη Ευγενία του Αχιλλέα, Διοίκησης Επιχειρήσεων, Πανεπιστήμιο Πατρών.

■ Κουμπή Δροσούλα του Παναγιώτη, Πληροφορική Κέρκυρας.

■ Κουμπής Αλέξης του Γεώργιου, τμήμα Χημείας, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων/

■ Κουμπής Ιωάννης του Παναγιώτη, τμήμα Μηχανικών Βιοϊατρικής, Πανεπιστήμιο Δ. Αττικής.

■ Κρασόπουλος (Καραγιάννης) Μιχάλης του Ιωάννη, τμήμα Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων (Άρτα).

■ Λιάγκας Σπυρίδων του Δημητρίου και της Μαρίνας Χαρίση, Γεωπονία-Αγροτεχνολογία, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

■ Παπιγκιώτη Μαριλένα του Ανδρέα, Διατροφολογίας Σπείας.

■ Παπιγγιώτης Ραφαήλ, Πυροσβεστική Ακαδημία Πτολεμαΐδας.

■ Πάσχου Ιωάννα του Αντωνίου, Φυσικοθεραπεία, Πανεπιστήμιο Πατρών.

■ Σιντόρης Δημήτριος του Πέτρου, Νομική, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

■ Σισούρκα Βασιλική του Δημητρίου και της Ελένης Ντέτσικα στο Βιοιατρική Θεσσαλονίκης.

■ Τάγκας Χαράλαμπος του Σπύρου, Δημοτική Εκπαίδευσης Φλώρινας.

■ Τσολής Θεόδωρος του Ιωάννη και της Κωνσταντίνης Κώνστα, Ναυτιλιακά, Παν/μιο Πειραιά

■ Τσουμάνη Βασιλική του Βασίλη, Σχολή Αστυνομικών ΕΛ.ΑΣ.

■ Χαρίση Σταματία του Σπύρου, Γεωπονία, Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδας (Θεσσαλονίκη).

Για το... καρδάρι συνδρομές - ενισχύσεις

συνεχίζεται από τη σελίδα 2

Καρβούνης Σπ. Νικόλαος, Νέα Κερασούντα, ...	20 €
Κατέρης Χρ. Θωμάς, Κανάλι, ...	15 €
Κατρίης Δημ. Γεώργιος, Καρβουνάρι, ...	30 €
Κατρίης Κων. Βασίλης, Ν. Κερασούντα, ...	20 €
Κάτσανου- Αραβαντινού Βασιλική, Πάτρα, ...	20 €
Κατσαρός Δημ. Γεώργιος, Γερμανία, ...	20 €
Κάτσηνος Δημ. Θεόδωρος, Αρχάγγελος, ...	20 €
Κάτσηνος Δημ. Κων/νος, Φλάμπουρα, ...	20 €
Κάτσανος Χρ. Γεώργιος, Πρέβεζα, ...	20 €
Κάτσηνος Χρ. Κων/νος, Φλάμπουρα, ...	20 €
Καψάλης Δημητρ. Κωνσταντίνος, Ιωάννινα, ...	20 €
Καψάλης Ευαγ. Ηλίας, Ιωάννινα, ...	20 €
Καψάλης Παν. Ανδρέας, Άρτα, ...	20 €
Κήττας Δημ. Βασίλειος, Ωρωπός, ...	20 €
Κήττας Δημ. Λάμπρος, Ωρωπός, ...	20 €
Κήττας Χρ. Αθανάσιος, Πρέβεζα, ...	20 €
Κονάκης Ευαγ. Χρήστος, Καλπάκι, ...	50 €
Κουμπής Αθ. Γεώργιος, Πρέβεζα, ...	20 €
Κώστας Αριστ. Βασίλειος, Ανατολή, ...	30 €
Λαδιάς Αριστ. Αχιλλέας, Αθήνα, ...	20 €
Λουτσάρης Θεοδ. Χριστόφορος, Σταυράκι, ...	20 €
Λουτσάρης Μιλ. Νίκος, Νέα Κερασούντα, ...	20 €
Μακρής Χρ. Ευάγγελος, Πετσάλι Ιωαννίνων, ...	10 €
Μάμαλης Πέτρος, Αθήνα, ...	50 €
Μάστορας Γεωργ. Λάμπρος, Ιωάννινα, ...	20 €
Μάστορας Θεοδ. Μίλτος, Καλπάκι, ...	30 €
Μάστορας Θεοδ. Νικόλαος, Ιωάννινα, ...	20 €
Μπαλατσός Ευαγ. Ιωάννης, Ιωάννινα, ...	20 €
Μπαλατσός Ευαγ. Παναγιώτης, Ιωάννινα, ...	20 €
Μπαλατσού Καλλιόπη, Αγία Παρασκευή, ...	20 €
Μπαλλά Κωνστ. Ελευθερία, Καλαμαριά, ...	20 €
Μπάρκα Νικ. Τζένη, Νικόπολη Πρεβέζης, ...	20 €
Μπάρκας Αλεξ. Βασίλειος, Ιωάννινα, ...	20 €
Μπάρκας Βασ. Κωνσταντίνος, Ιωάννινα, ...	20 €
Μπάρκας Γεωρ. Γεράσιμος, Κανάλι, ...	20 €
Μηπλιώνας Ευαγ. Διονύσιος, Αυλώνας Αττικής, ...	20 €
Μπόνια Δημ. Ακριβή, Θήβα, ...	20 €
Μυριούνη Νικ. Νίκη, Αλμυρός Βόλου, ...	20 €
Μυριούνης Ιωσήφ, Κανάλι Πρέβεζας, ...	20 €
Ντάγκας Ιωάν. Θεόδωρος, Καλπάκι Ιωαν., ...	30 €

Ντέτσικα Γιαννούλα, Ιωάννινα, ...	20 €
Ντέτσικας Ιωαν. Ευστάθιος, Ιωάννινα, ...	20 €
Ντέτσικας Σπύρος του Κων/νου, Ιωάννινα, ...	20 €
Ντέτσικας Στ. Αντώνιος, Ιωάννινα, ...	20 €
Παπαρούνας Γεωργ. Μιχαήλ, Ελεούσα, ...	20 €
Παπιγκιώτη Κωνστ. Ζωή, Ωρωπός, ...	20 €
Παπιγκιώτης Γεωργ. Νικόλαος, Πέραμα, ...	20 €
Παπιγκιώτης Γεωργ. Χρήστος, Καταβόθρα, ...	20 €
Παπιγκιώτης Μιχ. Δημήτρης, Τσεπέλοβο, ...	50 €
Παπιγκιώτης Παναγ. Ευάγγελος, Ιωάννινα, ...	50 €
Πετρόγιαννος Γιώργος, Ασπρόπυργος, ...	20 €
Ράπτης Αντ. Χαράλαμπος, Ιωάννινα, ...	30 €
Ράπτης Κων. Ιωάννης, Ιωάννινα, ...	50 €
Σαλμάς Απ. Μιχαήλ, Νέα Σινώπη, ...	10 €
Σαλμάς Ηλ. Νικόλαος, Νικόπολη, ...	20 €
Σαλμάς Κων. Σωτήρης, Νέα Σινώπη, ...	40 €
Τάγκας Αλεξ. Θεόδωρος, Τσεπέλοβο, ...	20 €
Τάγκας Άρης του Νικολάου, Αγγρίνιο, ...	20 €
Τάγκας Γεράσιμος, Άγκιστρο Σερρών, ...	20 €
Τάγκας Ιωάννης, Νέα Κερασούντα, ...	20 €
Τάγκας Κων/νος του Νικολάου, Ιωάννινα, ...	20 €
Τάγκας Παύλος του Νικολάου, Στρεβίνα, ...	20 €
Τάγκας Περ. Μιχαήλ, Ν. Κερασούντα, ...	20 €
Τάγκας Τηλ. Κων/νος, Ιωάννινα, ...	20 €
Τάγκας Χρήστος του Ελευθερίου, Στρεβίνα, ...	20 €
Τσάντος Δημ. Ιωάννης, Ιωάννινα, ...	20 €
Τσουμάνης Αλεξ. Δημήτριος (Μιχάλης), ...	40 €
Τσουμάνης Αλεξ. Ηλίας, Τσεπέλοβο, ...	20 €
Τσουμάνης Ανδρέας του Δημητρίου, Ιωάννινα, ...	30 €
Τσουμάνης Άρης του Γεωργίου, Ιωάννινα, ...	20 €
Τσουμάνης Ευαγόρας, Γιαννενα, ...	20 €
Τσουμάνης Κων/νος του Λεωνίδα, Άρτα, ...	20 €
Τσουμάνης Μιχ. Δημήτριος, Ιωάννινα, ...	20 €
Τσουμάνης Περ. Θεόδωρος, Ιωάννινα, ...	30 €
Τσουμάνης Χριστ. Αναστάσιος, Ιωάννινα, ...	30 €
Τυρέκογλου Ευάγγελος, Ιωάννινα, ...	20 €
Φατούρου Μαρία του Θρασύβουλου, Αθήνα, ...	50 €
Φερεντίνος Αλεξ. Γιώργος, Βασιλικός Θεσπρ., ...	20 €
Φερεντίνος Αλεξ. Λεωνίδα, Ηγουμενίτσα, ...	30 €
Χαρίσης Δημ. Σπυρίδων, Ηγουμενίτσα, ...	15 €
Χαρίσης Ιωάν. Αναστάσιος, Ν. Σελεύκεια, ...	20 €

Το Αντάμωμα στον Γυφτόκαμπο, ο μεγάλος κύκλος των Σαρακατσαναίων Ηπείρου και η βράβευσή μας

Το 43ο αντάμωμα στη Σαρακατσάνικη Στάνη στον Γυφτόκαμπο πραγματοποιήθηκε όπως κάθε χρόνο το πρώτο Σαββατοκύριακο του Αυγούστου, όμως οι στιγμές που βιώσαμε ακόμα γυρνάνε με νοσταλγία στο μυαλό μας. Ένα αντάμωμα που στέφθηκε με απόλυτη επιτυχία. Χιλιάδες Σαρακατσαναίοι και μη από όλη την Ελλάδα αντάμωσαν στον Γυφτόκαμπο, πλημμυρίζοντας τις πλαγιές της σαρακατσάνικης στάνης και γλέντησαν μέχρι σχεδόν τις 8 το πρωί!

Η Αδελφότητά μας έδωσε το "παρών" όπως κάθε χρόνο με την έκθεση φωτογραφίας και των εκδόσεών της στον χώρο δίπλα στο εκκλησάκι του Αγίου Γεωργίου.

Μεγάλη στιγμή της φετινής διοργάνωσης ήταν η παρουσία των χορευτικών των συλλόγων Σαρακατσαναίων της Ηπείρου!

Όσον αφορά στα δικά μας παιδιά, χόρεψαν και τραγούδησαν μαζί με το χορευτικό της Αδελφότητας Σαρακατσαναίων Ηπείρου σε έναν τεράστιο κύκλο που μόνο συγκίνηση μπορούσε να μας προσφέρει.

Ιδιαίτερη στιγμή για την Αδελφότητά μας ήταν και η βράβευσή της από την

Αδελφότητα Σαρακατσαναίων Ηπείρου για την πολυετή προσφορά της στην διάσωση και διάδοση της σαρακατσάνικης παράδοσης.

Ύστερα από μια σύντομη αναφορά στο βιογραφικό της Αδελφότητάς μας από τη γραμματέα της Αδελφότητας Σαρακατσαναίων Ηπείρου, Αντιγόνη Ράπη, την πλακέτα παρέδωσε, μετά τη συγκινητική ομιλία του, ο πρόεδρος της, Μίλτος Μάστορας και την παρέλαβε ο αντιπρόεδρος της Αδελφότητάς μας, Γιάννης Γιαννακός (εν τη απουσία του προέδρου, Στράτου Γούλα, λόγω πένθους).

Ευχαριστούμε θερμά τη "μάνα" Αδελφότητα Σαρακατσαναίων Ηπείρου για την αναγνώριση και τη βράβευσή του έργου της Αδελφότητάς μας.

Ευχαριστούμε θερμά, όμως, και όσους συνέβαλαν στην υλοποίηση αυτού του έργου, χάρη στους οποίους βρεθήκαμε στην τιμητική θέση να παραλάβουμε το βραβείο εμείς σήμερα.

Η βράβευσή αυτή γεννά ευθύνες για

τη συνέχιση της δημιουργικής πορείας της Αδελφότητάς μας στο δρόμο της προσφοράς στη σαρακατσάνικη παράδοση.

Πάλι καλές αντάμωσες του χρόνου τέτοια μέρα!

Σαρακατσάνικη Στάνη στα Φλάμπουρα

Παρουσία της Αδελφότητάς μας στο αντάμωμα του Συλλόγου Σαρακατσαναίων Ν. Πρεβέζης στη Σαρακατσάνικη Στάνη στα Φλάμπουρα στις 24 Αυγούστου 2024. Η Αδελφότητά μας παρουσίασε έκθεση φωτογραφιών και βιβλίων.

Φωτογραφία σαρακατσάνικου караβανιού στους Φιλιππούς Καβάλας, του Ελβετού αρχαιολόγου Paul Collart

Ο Paul Collart ήταν υπεύθυνος των ανασκαφών στον αρχαιολογικό χώρο των Φιλιππών το πρώτο μισό της δεκαετίας του 1930. Εκεί γνώρισε και φωτογράφησε τα οτζάκια των Σαρακατσάνων σε γάμο της οικογένειας Κούτρα και σε ένα ανοιξιάτικο караβάνι.

Οι Σαρακατσάνοι, όπως βλέπουμε σε κάποιες φωτογραφίες και όπως έφτασε σε εμάς μέσα από αναφορές και ιστορίες των παλαιότερων, συνήθιζαν να οπλοφορούν.

Αν όχι όλοι, οι περισσότεροι άνδρες σε κάθε τσελιγκάτο είχαν στην κατοχή τους ένα τουλάχιστον όπλο όπως επίσης και πιστόλια ή ροβόλια, γιαταγάνια (τουλάχιστον μέχρι το 1910) καθώς και ξυλομάχαιρα. Ήταν αναγκαίο πολλές φορές λόγω της νομαδικής ζωής τους να οπλοφορούν.

Έπρεπε να προστατεύουν τα κοπάδια τους από πολλούς κινδύνους αλλά να προστατεύουν και τις φαμπλιές τους καθώς, όπως έλεγαν οι γέροντές μας, «οπλοφορούσαν από τα χρόνια της οθωμανικής αυτοκρατορίας για να προστατεύουν τα οτζάκια τόσο από τους Τούρκους όσο και από επιδρομές ληστών».

Έτσι λοιπόν ψάχνοντας να βρω κάτι παραπάνω καθώς σχεδόν από όλους τους γέροντες τονίζονταν η

*Του Δημήτρη Κυριάκου,
Σαρακατσάνου από Ξάνθη,
από το διαδίκτυο.*

ελεύθερη οπλοφορία των παλαιότερων έπεσα τυχαία πάνω στα Ενθυμήματα Στρατιωτικά της Επανάστασης των Ελλήνων του Νικολάου Κασομούλη.

Σύμφωνα λοιπόν με τον ιστορικό και αγωνιστή του 1821 Νικόλαο Κασομούλη, κατά την διάρκεια των μετακινήσεων τους οι "σκηνίτες" (Γραικοποιημένες ή Γρεκόβλαχοι, όπως τους διαχωρίζει από τους υπόλοιπους βλαχοποιημένες), οπλοφορούσαν μοιράζοντας τον φόβο σε όσους σταύρωναν στο διάβα τους. Σας το παραθέτω όπως ακριβώς γλαφυρά το γράφει ο ίδιος

«Υποχρεωμένοι αι ομάδαι αύται, ως εκ της διανομής και [αναλόγως της] κωρητικότητας των λιβαδιών και των ποιμνίων, να σχηματίζονται εις τόσα κόμματα και τόσας κοινότητας σκηνιτών, και εκουσαι η κάθε μία εξ αυτών ανά ένα αρχιποιμενα (τζελνικα), όστις διευθύνων τα πάντα και αντιπροσωπευων το κοινόν των, μεπροστατεύειν τα συμφέροντα των υπό τη διευθυνσιν τούτου, οπλοφορουντες αιειποτε, εις τα ορεινά μέρη και πεδιάδας, η φυλή των Γραικοβλάκων, όταν εν καιρώ ανοίξεως ή χινοπωρου συναθροίζετο να αλλαξη θέσεις- συνδαιδεμενη συγγενικως από

τη μίαν άκρην έως την άλλην- εσχηματιζεν καθε μια τόσους οπλοφόρους, όσους επροξενουσαν εις την διαβασιν των πολλάκις φόβον».

Κάτι που επίσης συνάδει με τα όσα έλεγαν οι γέροντες μας, δηλαδή πως «μέχρι το 1930, οπλοφορούσαν οι άντρες στα караβανια αλλά και οι τζομπανιδες στα κοπάδια».

Δεν είναι λίγες οι ιστορίες που γνωρίζουμε από τους προγόνους μας για επιθέσεις σε τσελιγκάτα από Τούρκους, τουρκαλβανούς, ληστές, κομιτατζήδες κλπ. Σε πολλές από αυτές τις περιπτώσεις οι Σαρακατσάνοι κράτησαν με τα όπλα τους προστατευμένες τις οικογένειες και το βιος τους.

Ας μην ξεχνάμε όμως πως από τα

χρόνια της τουρκοκρατίας πολλοί ήταν οι Σαρακατσάνοι που είχαν βγει στο κλαρί ακολουθώντας την κλέφτικη ζωή μη μπορώντας να ζήσουν κάτω από τον τουρκικό ζυγό. Πολλές φορές οι Τούρκοι ως αντίποινα στους καπεταναίους έκαναν επιθέσεις στις οικογένειες τους αλλά και στις οικογένειες που τους τροφοδοτούσαν. Ουκ ολίγοι οι χαλασμοί στους προγόνους μας μέχρι και τις αρχές του 20ου αιώνα από Τούρκους και Βουλγάρους.

Από το 1930 και έπειτα, ναι μεν είχαν στην κατοχή τους πιστόλια, τυφέκια πολεμικά και κυνηγετικά (κυρίως δίκανα) όπλα, αλλά δεν τα κουβαλούσαν πάνω τους στις μετακινήσεις και κυρίως όταν περνούσαν μέσα από πόλεις και χωριά.

Ωστόσο οι τζομπανιδες πάντα είχαν μαζί τους στα κοπάδια τουλάχιστον ένα όπλο (συνήθως "πολεμικό").

Οι συνέπειες της ληστείας του Πλακίδα στους Σαρακατσανούς της Ηπείρου

Υπάρχουν γεγονότα στην πορεία της ιστορίας των Σαρακατσανών της Ηπείρου που άφησαν το στίγμα τους, επηρέασαν σημαντικά τη ζωή τους και ήταν κατά κάποιον τρόπο καταλυτικά για την περαιτέρω εξέλιξη και συνέχεια πολλών οικογενειών. Ως ένα τέτοιο γεγονός από ότι θυμάμαι, από τις αφηγήσεις των παλαιότερων Σαρακατσανών, ήταν και το περιστατικό της ληστείας του Πλακίδα στο χωριό Κουκούλι του Ζαγορίου. Και τούτο, όχι γιατί οι Σαρακατσανοί δεν είχαν ποτέ καμία σχέση με τις ληστείες, αλλά διότι η χρονική ενδεχομένως στιγμή και μια ληστεία που έγινε αποκλειστικά από Σαρακατσανούς, είχε σοβαρό αντίκτυπο σε όλα τα Τσελιγκάτα του Ζαγορίου. Στον κύκλο τους το περιστατικό αυτό αποτέλεσε ένα μεγάλο γεγονός το οποίο και απασχόλησε σοβαρά πολλές οικογένειες για μεγάλο χρονικό διάστημα.

Μπορεί σήμερα να ακούμε για ληστείες και γεγονότα περασμένων εποχών του τόπου μας και μάλιστα του συναφιού μας, δίχως πολλές φορές να ερευνούμε σε βάθος τον αντίκτυπο που είχαν στην κοινωνία που συνέβαιναν. Η ιστορία της ληστείας του άρχοντα Πλακίδα στο Κουκούλι Ζαγορίου έχει διασωθεί πρωτίστως από αφηγήσεις ανθρώπων που έζησαν την εποχή εκείνη ή άκουσαν το γεγονός από άλλους. Στα Σαρακατσάνικα Χαιρετήματα γράφτηκε από τον αείμνηστο δάσκαλο Χρήστο Π. Τσουμάνη και μάλιστα με πολλές λεπτομέρειες από αφηγήσεις Σαρακατσανών, ανδρών και γυναικών που έζησαν τα γεγονότα. Προσωπικά δεν θέλω να επαναλάβω ένα ιστορικό γεγονός που έχει γραφτεί, θαρρώ όμως πως μπορώ να συνεισφέρω, έστω και στο ελάχιστο, σε αυτό που ονόμασα συνέπειες της ληστείας.

Για να φανταστούμε όμως καλύτερα το περιστατικό ας δούμε το χώρο, τον χρόνο που εξελίσσονται τα γεγονότα και την υπάρχουσα πολιτική κατάσταση της εποχής.

Βρισκόμαστε στα 1891. Η Ήπειρος είναι ακόμα κάτω από την τουρκική κυριαρχία. Η ληστείες τον καιρό αυτό, πολύ συχνές σε όλη την Ήπειρο. Στο Ζαγόρι λόγω του πλούτου των ξενιτεμένων από χρόνια Ζαγορισίων, μάλλον περισσότερο συχνή. Ληστρικές ομάδες εξορμούσαν από την Αλβανία, την Θεσσαλία, την Μακεδονία και λυμαινόνται την περιοχή. Επιρρεπείς στη ληστεία και ομάδες μετακινούμενων κτηνοτρόφων.

Καλοκαίρι στο Ζαγόρι και τα βουνά της οροσειράς της Τύμφης, από το Πάπιγκο μέχρι και την Λαίιστα σφύζουν από ζωή. Στάνες παντού γεμάτες ανθρώπους και ζωντανά. Είναι η εποχή όπου στην Ήπειρο ακμάζουν μεγάλα Σαρακατσάνικα τσελιγκάτα.

Οι ληστές- κλέφτες κατά τους Σαρακατσανούς- εισβάλλουν νύχτα στο σπίτι της οικογένεια Πλακίδα στο χωριό Κουκούλι χωρίς να βρουν καμιά αντίσταση. Αφού λεηλάτησαν το σπίτι, με τα λάφυρα της κλοπής και τους δύο ομήρους, μια γυναίκα και ένα παιδί της οικογένειας, που πήραν για να ζητήσουν στη συνέχεια λύτρα, φεύγουν με κατεύθυνση προς τα βοσκοτόπια της Αστράκας. Ήξεραν ότι θα βρουν καταφύγιο σε στάνες Σαρακατσανών. Ήταν 14 προς 15 Ιουλίου.

Για το σοβαρό αυτό συμβάν επιλήφθηκε αμέσως η τουρκική αστυνομία, αρχικά του χωριού Τσεπελόβου που ήταν έδρα του Ζαγορίου, ενισχυμένη στη συνέχεια και από δυνάμεις της αστυνομίας των Ιωαννίνων.

Μαζί με το ανθρωποκνηνητό για την σύλληψη των δραστών, οι τούρκοι αστυνομικοί, συγκέντρωσαν όλους τους επικεφαλής των οικογενειών των Σαρακατσανών, προκειμένου να αντλήσουν πληροφορίες για το συμβάν. Ύστερα από άγριο ξυλοδαρμό, κάποιος έδωσε την μαρτυρία, ότι οι κλέφτες προστατεύονται στις στάνες των Σαρακατσανών. Δεν γνωρίζουμε ακριβώς πόσοι ήταν οι συγκεντρωμένοι ως γνώστες ή ύποπτοι να φυλάξουν τους ληστές από την τούρκικη αστυνομία. Σίγουρα όμως ήταν όλοι οι τσελιγκάδες της εποχής εκείνης που ξεκαλοκαίριαζαν στην ευρύτερη περιοχή και άλλοι ακόμα. Ο Χρήστος Π. Τσουμάνης αναφέρει πάνω από δέκα ονόματα τσελιγκάδων και άλλων Σαρακατσανών που συνέλαβαν οι τούρκοι αστυνομικοί. Συγκεκριμένα αναφέρει τα ονόματα: (Δημήτρης Γιαννακός, Κωνσταντής Γιαννακός, Μήτρος Τσουμάνης, Καπρινιώτης, Θανάσης Τάγκας, Σπύρος Κ. Τάγκας, Παναγιώτης Καζούκας,

Δόσης, Γάκης Καψάλης, Κουτσοθόδωρος,, Νικολάκης Ακριβής, Δημήτρης Τσουμάνης (λαλάς) και άλλοι).

Όλοι τους οδηγούνται στις φυλακές των Ιωαννίνων. Έμειναν φυλακισμένοι μέχρι την Άνοιξη του 1892. Αποφυλακίστηκαν αφού υπέγραψαν στους τούρκους ότι σε διάστημα 6 μηνών θα φροντίσουν να παραδώσουν τους κλέφτες. Σε διαφορετική περίπτωση θα εξοριστούν στην Αλβανία.

Η φυλάκιση των τσελιγκάδων και των επικεφαλής άλλων οικογενειών, δεν αποτελούσε τον καιρό εκείνο ένα γεγονός που περνούσε ανώδυνα και χωρίς σοβαρές επιπτώσεις για τα υπόλοιπα μέλη της στάνης και το ζωικό κεφάλαιο. Άνθρωποι και ζώα εξαρτιόνταν κατά κύριο λόγο από τον τσέλιγκα. Εκείνος είχε την φροντίδα για όλους. Ήταν αυτός που κρατούσε την οικονομική διαχείριση και έκανε από μόνος του τον ετήσιο προγραμματισμό. Φρόντιζε για τα θερινά και χειμερινά βοσκοτόπια, τις πληρωμές, τους ανθρώπους που θα χρειαζόνταν στην υπηρεσία του τσελιγκάτου. Η απουσία του για τόσο μεγάλο χρονικό διάστημα αποδιοργάνωνε πλήρως τις οικογένειες που έμειναν στην κυριολεξία ακέφαλες. Φροντίδα για τις καθημερινές ανάγκες των ανθρώπων της στάνης δεν υπήρχε δίχως την παρουσία του. Ακόμα και οι μικρές πληρωμές που αφορούσαν την αγορά βασικών ειδών καθημερινής διατροφής, κυρίως σε αλεύρι, λάδι, αλάτι, ρύζι γίνονταν με εντολή του. Τα κοπάδια έμειναν χωρίς να ξέρουν οι τσομπαναραίοι τον τόπο που θα μετακινηθούν το Φθινόπωρο. Οι όποιες διαπραγματεύσεις και συζητήσεις για τη μίσθωση των χειμερινών βοσκοτόπων που ήταν στην αποκλειστική αρμοδιότητα του επικεφαλής της στάνης, του τσέλιγκα, έμειναν απραγματοποίητες.

Οι οικογένειες που υπηρετούσαν τους τσελιγκάδες με όλα τους τα μέλη, έμειναν και εκείνες μετέωρες. Δεν ήξεραν το επόμενο εξάμηνο της χειμερινής περιόδου αν θα συνεχίσουν την εργασία τους στην ίδια στάνη. Η εξεύρεση εργασίας δεν είναι κάτι το απλό και εύκολο τον καιρό εκείνο. Με όλα τους τα μέλη, οικογένειες ακολουθούσαν τα τσελιγκάτα για να μπορέσουν να ανταπεξέλθουν στις βιοποριστικές τους ανάγκες που δεν ήταν τίποτα περισσότερο από την καθημερινή τους τροφή. Κοντολογίς μια κατάσταση αποδιοργάνωσης της καθημερινότητας και του προγραμματισμού δημιουργήθηκε ξαφνικά η οποία επηρέασε άμεσα ακόμα και την επιβίωση ανθρώπων και ζώων.

Ένα άλλο γεγονός, επίσης πολύ σημαντικό ήταν και εκείνο των συνθηκών διαβίωσης των φυλακισμένων. Με μόνο εφόδιο προστασίας από τις καιρικές συνθήκες την κάπα τους, οι τσελιγκάδες και άλλοι επικεφαλής οικογενειών Σαρακατσανών, κλείστηκαν στα υπόγεια μπουντρούμια των φυλακών του κάστρου των Ιωαννίνων. Στο σύνολό τους αρρώστησαν από την υγρασία, το κρύο, την έλλειψη τροφής, τα βασιανιστήρια. Κάποιοι από αυτούς δεν τα κατάφεραν μέχρι την αποφυλάκισή τους. Ο Χρήστος Π. Τσουμάνης αναφέρει ότι στο διάστημα της 9μηνιας φυλάκισής τους πέθαναν τρεις. Ο Σπύρος Κ. Τάγκας, ο Δόσης και ο Καπρινιώτης.

Προκειμένου να καταδείξω την σπουδαιότητα του γεγονότος, θα ήθελα να σταθώ στις συνέπειες που είχε στην περαιτέρω πορεία του τσελιγκάτου ο θάνατος του Σπύρου Τάγκα στις φυλακές και να καταθέσω τα ακούσματα που είχα από τους ανθρώπους της οικογένειας μου. Η γιαγιά του πατέρα μου ήταν κόρη του Μάνθου Τάγκα. Τα αδέρφια Σπύρος και Μάνθος Τάγκας έχουν τον καιρό εκείνο ένα από τα μεγαλύτερα τσελιγκάτα της Ηπείρου με ζωικό κεφάλαιο κοντά στα 2500 πρόβατα. Αρχηγός του τσελιγκάτου είναι ο Μάνθος. Από τα δύο αδέρφια συμφωνήθηκε να παρουσιαστεί στους τούρκους για τη ληστεία ως επικεφαλής της στάνης ο Σπύρος.

Το θλιβερό γεγονός του θανάτου του Σπύρου στις φυλακές των Ιωαννίνων μοιραία δημιούργησε και γκρίνια στις δύο οικογένειες των αδελφών Σπύρου και Μάνθου. Ως επακόλουθο αυτού, ήταν ο χωρισμός των οικογενειών. Πήρε η καθεμιά τα ζώα που τους αντιστοιχούσε, με αποτέλεσμα μια ανθηρή και ευημερούσα στάνη να έχει αναπάντεχα μια καθοδική πορεία. Για την ιστορία να σημειώσω, ότι τα παιδιά του Σπύρου κατάφεραν να συνεχίζουν μια καλή πορεία, διατηρώντας πολλά πρόβατα, απεναντίας η συνέχεια για την οικογένεια του Μάνθου ήταν καθοδική.

Ενδεχομένως η κατάσταση να μην ήταν τόσο δυσόιωνη για όλες τις οικογένειες σε καμία όμως

Αρχοντικό Πλακίδα

περίπτωση δεν θα μπορούσε για τους λόγους που ανέφερα παραπάνω να ήταν και ανώδυνη. Η αναστάτωση και η αποδιοργάνωση τόνων οικογενειών από το τυχαίο αυτό περιστατικό ήταν ένα γεγονός.

Για περαιτέρω συνέπειες των Σαρακατσανών εξαιτίας της συγκεκριμένης ληστείας, αν δεν με απατά η μνήμη μου-δυστυχώς δεν κράτησα σημειώσεις όταν άκουγα την ιστορία αυτή-τον επόμενο χρόνο οι Σαρακατσανοί δεν ήταν πλέον ευπρόσδεκτοι στα θερινά βοσκοτόπια του Ζαγορίου. Με δεδομένο ότι δεν τήρησαν και την συμφωνία να παραδώσουν τους ληστές στο διάστημα που συμφώνησαν με τους τούρκους για να αποφυλακιστούν, αναγκάστηκαν να αναζητήσουν αλλού βοσκοτόπια, κάτι που δεν ήταν καθόλου εύκολο. Όλοι οι ορεινοί όγκοι της Ηπείρου ήταν γεμάτοι από κοπάδια άλλων κτηνοτρόφων και η περίσσεια θερινών βοσκοτόπων δεν ήταν κάτι το εύκολο και απλό για κάποιες χιλιάδες ζώα που είχαν τότε οι Σαρακατσανοί του Ζαγορίου. Οι περισσότεροι συνωστίστηκαν στην περιοχή του Ξηροβουνίου στα όρια του χωριού Βαλτσιώρα, σημερινή ονομασία Πηγάδια.

Όπως όμως και να είχε η κατάσταση, το περιστατικό της συγκεκριμένης ληστείας, ανατάραξε πλήθος οικογενειών των Σαρακατσανών που ξεκαλοκαίριαζαν τη χρονιά εκείνη στα θερινά βοσκοτόπια της Τύμφης του Ζαγορίου. Δίχως να εμπλέκονται οι περισσότερες οικογένειες, δημιουργήθηκαν συνθήκες αταξίας, δυσαρέσκειας, απορρύθμισης, γκρίνιας, αντιπάθειας, καχυποψίας και απόδοσης ευθυνών σε κάποιους, δικαιολογημένα ή αδικαιολόγητα. Και γιατί ακόμα και την απαρχή δυσκολότερων συνθηκών στην διαβίωση πολλών με αποκλειστική ευθύνη τρίτων.

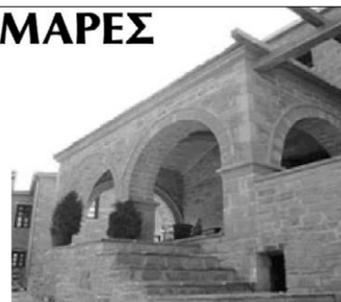
Αφήνω για το τέλος, να κλείσω με την τύχη των ομήρων και των ληστών. Κατά την λεπτομερή περιγραφή του Χρήστου Π. Τσουμάνη στο φύλλο 32 Μάρτιος-Απρίλιος 2008 στα Σαρακατσάνικα Χαιρετήματα.

Ύστερα από πολλές διαπραγματεύσεις με την οικογένεια Πλακίδα οι ληστές πήραν ως λύτρα 3000 λίρες και άφησαν ελεύθερους τους δύο ομήρους στις 4 Αυγούστου, ύστερα δηλαδή από 21 ημέρες από την απαγωγή τους.

Στη συνέχεια, ξεμάκρυναν για λόγους ασφαλείας από την περιοχή τους και αφού έφτασαν στο Περούλι των Τρικάλων, μοιράστηκαν τα χρήματα. Τα κλοπιμαία κοσμήματα και άλλα αντικείμενα τα πήρε ως μερίδιο κάποιος περτουλιώτης Βλάχος άρχοντας που τους φιλοξένησε και τους προστάτευσε για κάποιο διάστημα. Στη συνέχεια ο καθένας πήρε το δρόμο του.

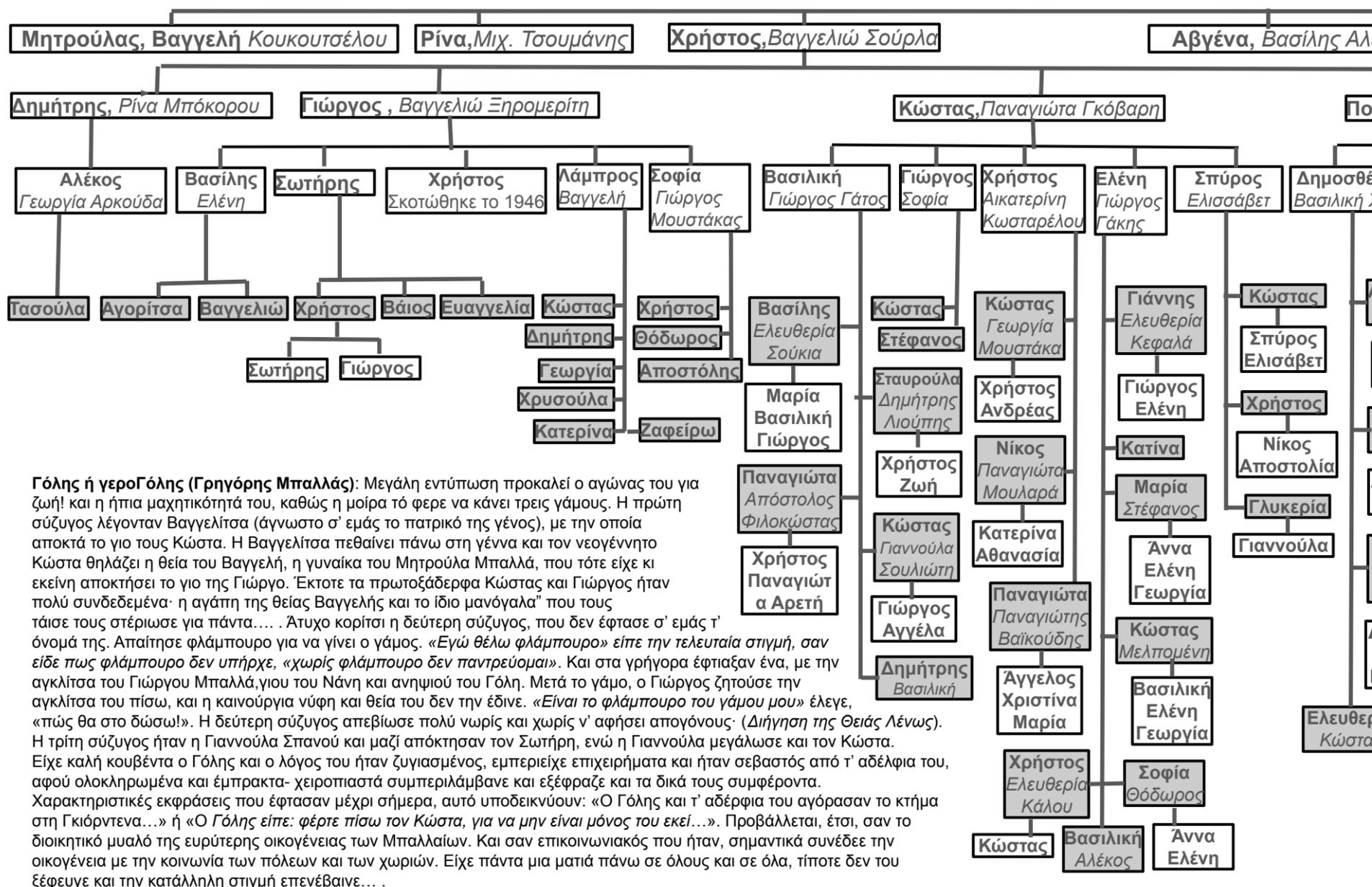
Ο αρχηγός των ληστών, ο καπετάν Κόντος, γύρισε και αυτός στη στάνη του. Το τέλος του όμως δεν ήταν καλό. Τον επόμενο χρόνο ένας γείτονας του τσέλιγκα, τον σκότωσε γιατί είχαν κάποια διαφορά στα σύνορα των βοσκοτόπων.

HOTEL KAMARES ΤΣΕΠΕΛΟΒΟ

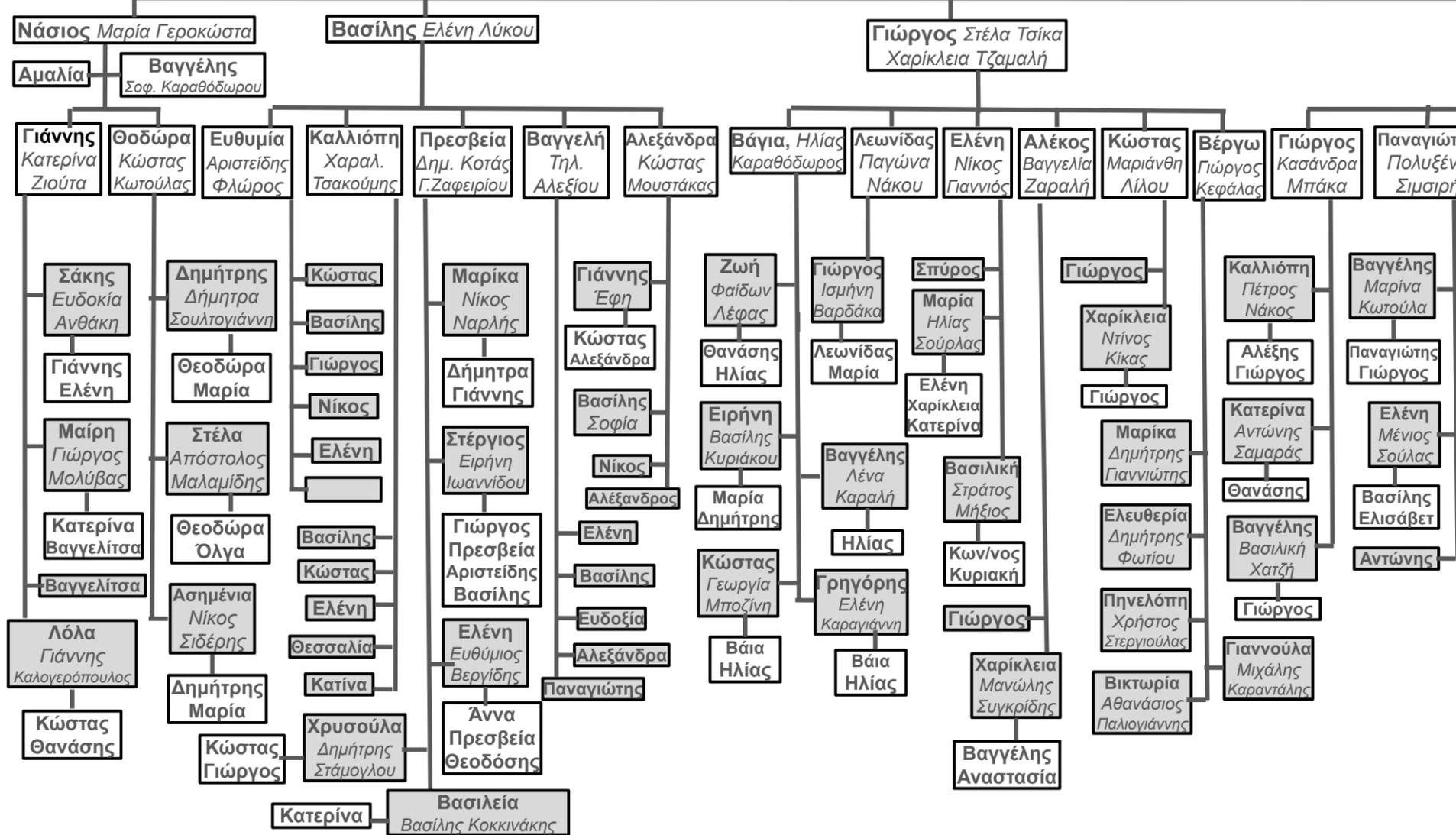

Τηλ. / Fax: 26530-81008
Email: StisKamares@zagori-kamares.gr

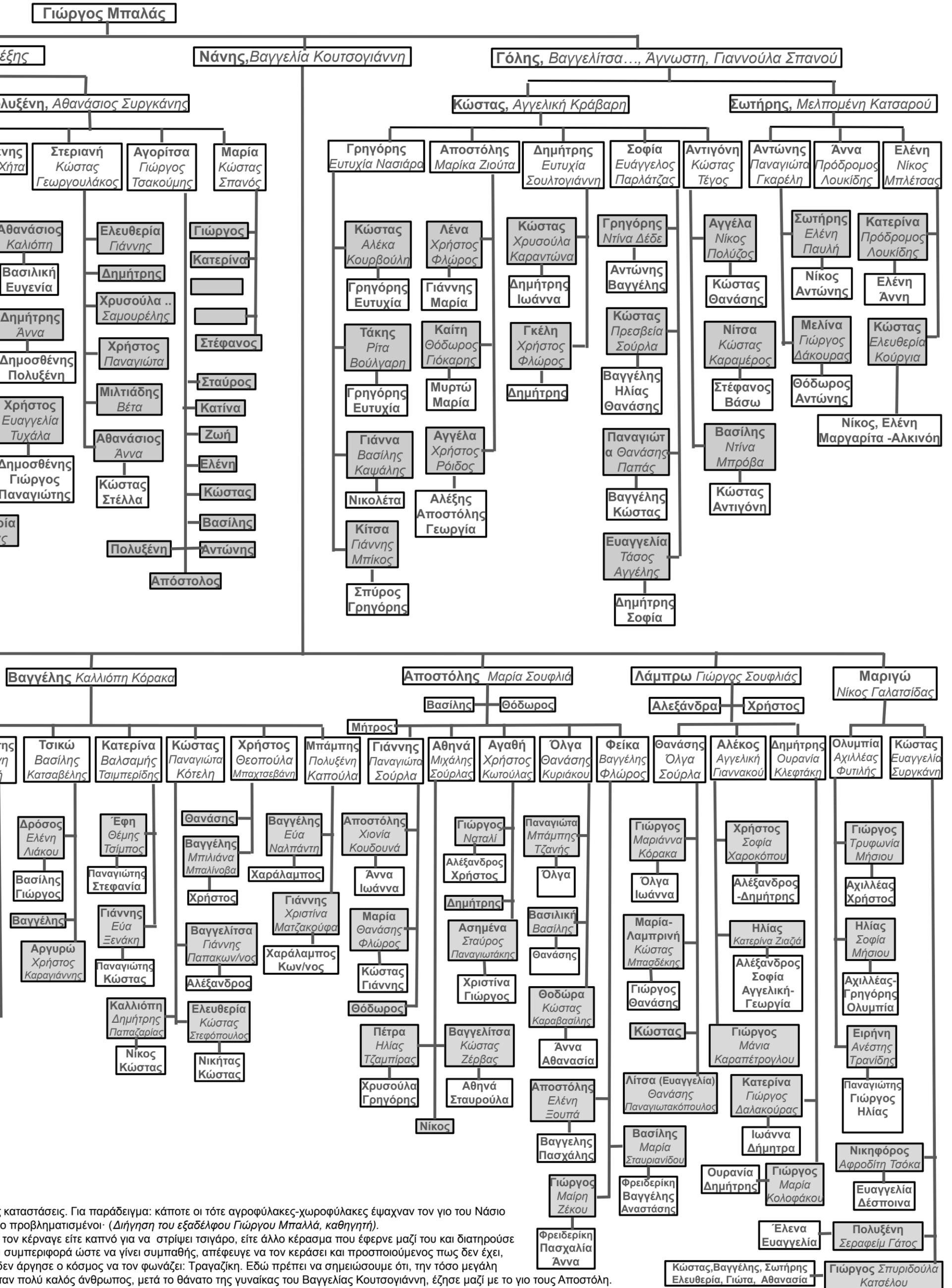
Μπαλαίοι, ένα Γενεαλογικό Δένδρο με ρίζες στη Θεσσαλία και κλωνάρια σε όλη την Ελλάδα

Γόλης ή γεροΓόλης (Γρηγόρης Μπαλλάς): Μεγάλη εντύπωση προκαλεί ο αγώνας του για ζωή! και η ήπια μαχητικότητα του, καθώς η μοίρα τό φερε να κάνει τρεις γάμους. Η πρώτη σύζυγος λέγονταν Βαγγελίτσα (άγνωστο σ' εμάς το πατρικό της γένος), με την οποία αποκτά το γιο τους Κώστα. Η Βαγγελίτσα πεθαίνει πάνω στη γέννα και τον νεογέννητο Κώστα θηλάζει η θεία του Βαγγελή, η γυναίκα του Μητρούλα Μπαλλά, που τότε είχε κι εκείνη αποκτήσει το γιο της Γιώργο. Έκτοτε τα πρωτοξάδερφα Κώστας και Γιώργος ήταν πολύ συνδεδεμένα· η αγάπη της θείας Βαγγελής και το ίδιο μονόγαλα που τους τάισε τους στέριωσε για πάντα.... Ατυχο κορίτσι η δεύτερη σύζυγος, που δεν έφτασε σ' εμάς τ' όνομά της. Απαίτησε φλάμπουρο για να γίνει ο γάμος. «Εγώ θέλω φλάμπουρο» είπε την τελευταία στιγμή, σαν είδε πως φλάμπουρο δεν υπήρχε, «χωρίς φλάμπουρο δεν παντρεύομαι». Και στα γρήγορα έφτιαξαν ένα, με την αγκλίτσα του Γιώργου Μπαλλά, γιου του Νάνη και ανηψιού του Γόλη. Μετά το γάμο, ο Γιώργος ζητούσε την αγκλίτσα του πίσω, και η καινούργια νύφη και θεία του δεν την έδινε. «Είναι το φλάμπουρο του γάμου μου» έλεγε, «πώς θα στο δώσω!». Η δεύτερη σύζυγος απεβίωσε πολύ νωρίς και χωρίς ν' αφήσει απογόνους· (Διήγηση της Θεάς Λένως). Η τρίτη σύζυγος ήταν η Γιαννούλα Σπανού και μαζί απέκτησαν τον Σωτήρη, ενώ η Γιαννούλα μεγάλωσε και τον Κώστα. Είχε καλή κουβέντα ο Γόλης και ο λόγος του ήταν ζυγισμένος, εμπειρείχε επιχειρήματα και ήταν σεβαστός από τ' αδέρφια του, αφού ολοκληρωμένα και έμπρακτα- χειροπιαστά συμπεριλάμβανε και εξέφραζε και τα δικά τους συμφέροντα. Χαρακτηριστικές εκφράσεις που έφτασαν μέχρι σήμερα, αυτό υποδεικνύουν: «Ο Γόλης και τ' αδέρφια του αγόρασαν το κτήμα στη Γκιόρντενα...» ή «Ο Γόλης είπε: φέρτε πίσω τον Κώστα, για να μην είναι μόνος του εκεί...». Προβάλλεται, έτσι, σαν το διοικητικό μυαλό της ευρύτερης οικογένειας των Μπαλλαίων. Και σαν επικοινωνιακός που ήταν, σημαντικά συνέδεε την οικογένεια με την κοινωνία των πόλεων και των χωριών. Είχε πάντα μια ματιά πάνω σε όλους και σε όλα, τίποτε δεν του ξέφευγε και την κατάλληλη στιγμή επενέβαινε...

Ο Νάνης (= Γιάννης Μπαλλάς) φαίνεται πως διέθετε μεγάλη ευστροφία πνεύματος, πράγμα που τον καθιστούσε κατάλληλο στο να βρίσκει λύσεις και εύκολα να διαφεύγει από δύσκολες (Θανάση) και πήγαν και στα κονάκια αναζητώντας τον. Ο παππούς Νάνης άμεσα προσποιήθηκε τον κωφόλαλο και οι αγρο-χωροφύλακες έφυγαν όχι μόνο άπρακτοι αλλά και περισσότεροι. Ο Νάνης ήταν καλοσυνάτος, ευκατάστατος και προνοητικός, όπως όλοι οι Μπαλλαίοι, και χαρακτηριστικά έλεγε: «Εμένα η τραγαζίκα μου είναι πάντα γεμάτη». Όταν συμπαθούσε κάποιον σε ειδική δερμάτινη σακούλα, που τη λέγαν τραγαζίκα (ή τραγαζίκα στη Θεσσαλία). Όταν όμως δεν τον συμπαθούσε και διδάσκοντάς τον, με τον τρόπο του, ν' αλλάξει ύφος, τρόπους και του έδειχνε μια άλλη άδεια τραγαζίκα (που πάντα είχε μαζί του γι' αυτό το σκοπό) λέγοντάς του: "δες, δεν έχω, άδεια η τραγαζίκα μου"; (Διήγηση της Θεάς Λένως). Με αυτά και μ' αυτά, η ευστροφία του όσο και το παρατσούκλι: Τραγαζίκης, τα κληρονόμησε στον πρωτότοκο γιό του Νάσιο, για τον οποίο θα πούμε δυό λόγια παρακάτω. Ο παππούς Νάνης που φαίνεται ότι ήρθε Ο Νάσιος Μπαλλάς ή Τραγαζίκης, πρωτότοκος γιος του Νάνη, ήταν εύστροφος- πανέξυπνος και διέθετε ένα πανούργο- "δαιμονισμένο"; και οργανωτικό μυαλό. Ο εξαδέλφος Κώστας Μπαλλάς απελευθερωθούν οι περιοχές μας, ο Τραγαζίκης είχε δικό του "νταϊφά" - μικρό ή μεγαλύτερο εκστρατευτικό σώμα- κάπως σαν απομεινάρι των κλεφτών και αρματολών του 1821 κατακτητής Τούρκος Μπέης έλειπε από το αρχοντικό του σε εκστρατεία, και ταχύτατα νυχθημερόν σπεύδει με το νταϊφά του και πολιορκεί το αρχοντικό του Μπέη. Κατά κακή συγκυρία όμως πήγαινε καλά στο σπίτι, αφού έτσι είχε προστάξει και συνεννοηθεί με έμπιστη υπηρέτριά του, η οποία θα άναβε το καντήλι αν όλα ήταν ως συνήθως ήρεμα. Πλησιάζοντας λοιπόν ο Μπέης

καταστάσεις. Για παράδειγμα: κάποτε οι τότε αγροφύλακες-χωροφύλακες έμαχναν τον γιο του Νάσιο
 ο προβληματισμένοι: (Διήγηση του εξαδέλφου Γιώργου Μπαλλά, καθηγητή).
 τον κέρναγε είτε καπνό για να στρίψει τσιγάρο, είτε άλλο κέρασμα που έφερε μαζί του και διατηρούσε
 συμπεριφορά ώστε να γίνει συμπαθής, απέφευγε να τον κεράσει και προσποιούμενος πως δεν έχει,
 δεν άργησε ο κόσμος να τον φωνάζει: Τραγαζίκη. Εδώ πρέπει να σημειώσουμε ότι, την τόσο μεγάλη
 ήταν πολύ καλός άνθρωπος, μετά το θάνατο της γυναίκας του Βαγγελίας Κουτσογιάννη, έζησε μαζί με το γιο τους Αποστόλη.
 Μπαλλάς κάτοικος Ευόσμου Θεσ/νίκης και απόγονος του Χρήστου Μπαλλά, μου διηγήθηκε: Επί Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και πριν
 21, και δρούσε εναντίον των Τούρκων στα Χάσια, εκεί μέσα στις περιοχές Ελασσώνας – Δεσκάτης – Γρεβενών. Κάποτε τον πληροφορήσαν πως ένα κακότροπος, ως συνήθως,
 ως, ο Μπέης μετά λίγες μέρες, απρόσμενα επιστρέφει νύχτα και από μακριά είδε ότι δεν ήταν αναμμένο το καντήλι στο ψηλότερο δωμάτιο του αρχοντικού του – σημάδι ότι κάτι δεν
 έλαβε μέτρα προφύλαξης και σε μάχη που έγινε, ξέφυγε από την θανάσιμη παγίδα που ο Τραγαζίκης με τον νταϊφά του είχαν στήσει.
Κώστας Παπαδιαμάντης

Τα πανηγύρια στη Μόρφα - Τς Παναϊάς

-Παναϊότι. Καπίνσις πάλι. Έχουμε δλιείς. Θέλς και πανηγύρι ταχιά. Πότε θα προκάνουμε. Σ'κωθείτε κι εσείς να βοηθήσετε. Εγώ θα πάω κάτ' στο ποτάμι να πλύνω τα τσόλια.

-Μάνα θα έρθω κι εγώ να πλύνουμε.

Εβαλα τα κόκκινα πλαστικά πεδιλάκια μου και η μάνα ζαλ'κώθηκε τα τσόλια και τις τάβλες και κατεβήκαμε σχεδόν ακάραγα κάτω για το ποτάμι ανάμεσα από τις οξυές, που είχε ένα χωμάτινο στρατί και η μάνα έπαιρνε τραγουδία, πλαϊνούτσικα στον 'χό και δυνατά. Πέρασε πολύς καιρός για να καταλάβω ότι αυτό το 'κανε για να λακίσουν τα ζλάπια και να μην κιντιέψουμε και εμένα δεν μου έλεγε τίποτα για να μην σκιαχτώ. Φτάσαμε στο ποτάμι και τα έπλυνε όλα τα σκτιά με τον κόπανο, λαγάρισαν και ζωντάνεψαν τα χράδια και τ' άπλωσε στα μεγάλα λιθάρια για να στεγνώσουν. Μόλις βάρεσε και ο ήλιος! Για κάνα δύο ώρες θα καθόμασταν μόνο. Η μάνα μ' όδουκι μίνια φέτα ψωμί φρέσκο, μοσοχουριστό και έβαλε επάνω και ζαχαρούλα και λίγες σταγόνες νερού για να μην γλιστράει και μου το 'δωκε να το φάω. Εκείνη δεν έφαγε τίποτα και μου είπε ότι έφαγε νωρίτερα και δεν πεινούσε άλλο. Η αλήθεια μετά από χρόνια, ήταν ότι δεν είχε φάει τίποτε όπως και δεν έτρωγε για να φάνε οι άλλοι, αφού είχαμε

της Ελένης Π. Ράπτη

άλλη μέρα. Τ'ν έπλυναν καλά οι θειάδες και η Τούλα κ'βάλαγε νερό από την βρύση της Οξιός. Τ'ν αλάτισαν καλά και με κόκκινο πιπέρι άλλειψαν τα κομμάτια της και έτριψαν και κρεμμύδια και τ'ν έβαλαν όλη στο μεγάλο καζάνι μαζί με λάδι από τ'ν τσίγκινη μπουκλα από τον Αργυρότοπο. Ούι λάη μωρ' Ντόϊω! Νερό θα νάβαναν ταχιά, όπως και λίγο βούτυρο. Την κούψωσαν καλά και έβαλαν απάνω και πέτρες να μην τ'ν μαγαρίσει καένα ζώο. Η θείτσα Κώσταϊνα με τις κοπέλες έφεραν μπάτσες από έλατα και φτέρες πολλές και τις έβαλαν πάνω στις μακρόστενες σανίδες που στερεώθηκαν σε κορμούς δέντρων σε δύο σειρές όξω από το κονάκι μας. Είχαμε δύο βαντιέρες, μία το κάθε κονάκι μας. Τις πλύνανε και αυτές και τα ποτήρια, τα προύνια, τα λίγα ανταμικά πιάτα μας και τα δύο τσκάλια. Το ψωμί από το φούρνο βγήκε ζεστό-ζεστό! Το είχε πιάσει η θείτσα και το ζύμωσε η Τούλα. Αμέσως για να μην ξεραθεί, το τύλιξαν με την μία τάβλα, που την είχε φτιάξει η θείτσα Φρούδω και το έβαλαν εκεί που είχαμε τα αγγεία. Σουρούψωσε πια για τα καλά και ξεκάμπισε ο πατέρας. Είχε πάει στους άλλους πέρα από το ρέμα να καλέσει μερικούς για το αυριανό πανηγύρι. Είχε καλέσει και τον Περικλή Γιαννακό και τον Μίχο Ράφτη. 'Αφ-

στις σανίδες με τις φτέρες, ολοκάθαρα τα τσόλια και στα μακρόστενα τραπέζια από άκρες φτιαγμένα, είχαν στρώσει τις τάβλες και επειδή δεν έφταναν για όλο το αυτοσχέδιο τραπέζι, στο τέλος του, είχαν ένα πλαστικό μεσάλι με λουλούδια και παγώνια που το πήρε η θειά Βαγγελίτσα στη μάνα από τα μαγαζιά γυαλικών του Κριθαροπάζαρου, μαζί με ένα γυάλινο μαστραπά με κόκκινο καπάκι. Οι βαντιέρες γιομάτες με ποτηράκια με ούζο. Μύριζε τόσο έντονα ο γλυκάνισος! Τα τσκάλια γιομάτα νερό και στο κερούλι ένα κλαδί ελατάκος και χινοπωρίτσες κίτινες δεμένες με κόκκινες και φλώρες κλωνές. Τα προύνια και τα πιάτα στη θέση τους και μικρά κλαδάκια από φτέρες και φύλλα από οξυές για να σκουπίζονται. Το καζάνι με την πρατίνα να βράζει πάνω στη μεγάλη πυροστιά και όλο να ρίνουν ξύλα παραπέρα και να μεταφέρουν κάτω από την πυροστιά. Ο φούρνος έκαιγε και θα έβγαине και η πίτα. Σε ένα μικρό αγγίο τα πέτρα που περίσσεψαν τα είχαν σιγοψήσει για να τα φάω εγώ που ήμουν το μικρότερο. Στον μαστραπά έρεε άφθονο το ούζο. Είχαμε πολύ λόγω γιορτής. Η Τασούλα τηγάνιζε πατάτες στο βούτυρο. Κινητικότητα μεγάλη. Όλα μύριζαν ωραία. Αίσθηση αθανασίας από την αντάμωση και τη χαρά! Αλυπία! Όλοι ήταν μαζεμένοι και δεν περίμεναν να βγει το φαί και αρχίν'σαν να πίνουν, άμαθοι από ποτό, κουβέντιζαν δυνατά και κάθονταν στις σανίδες με τις φτέρες, ώσπου ήρθε και το φαί. Οι γυναίκες λίγο πριν ετοιμασθεί είχαν ρίξει ρύζι στο καζάνι. Τί νόστιμο που ήταν! Ιγώ πήγαινα κάθε τόσο στη βρύση να φέρω

Σε πρώτο πλάνο τα ξαδέλφια Νίκος Τάγκας και Κώστα Ράφτης "στην υγεία μας" με τη βαντιέρα με τα ούζα και το πιάτο με το κλωροτύρι. ΑΡΧΕΙΟ ΕΛΕΝΗΣ Π. ΡΑΠΤΗ.

Στα ατέρμονα στην παιδική μνήμη λιβάδια της Μόρφας, ο πατέρας, ο Κωστάκης, ο μπάμπια Τέλης, ο μπάμπια Σπύρος, ο Άγγελος, ο Χρήστος Καζούκας, ο Θόδωρος Ράφτης, ο Μήτσιο Καρβούνης και ο Αποστόλης Γατσέλος... Πίσω οι θείτσες Κώσταϊνα και Τέλαινα που τώρα συνεχίζουν την κουβέντα αντάμα στην άλλη μεριά του δρόμου. ΑΡΧΕΙΟ ΕΛΕΝΗΣ Π. ΡΑΠΤΗ.

λίγα πράγματα, αλλά και τα χρειαζόμενα τότε ήταν λίγα. Η μάνα μέχρι να στεγνώσουν τα σκ'τιά, μάζεψε παρακείθε ίσχνες για τη φωτούλα, κάτι άγρια χόρτα, λίγα κότσιαλα για προσάναμμα και ό,τι έβρισκε στο παρακείμενο δάσος χρήσιμο. Τί πράγματα μπορείς να βρεις στη φύση! Ούτε που το βάζει ο νους σου! Είναι αθέατα στα πολλά μάτια, παρά μόνο σε λίγους που είναι εκπαιδευμένοι στην παρατήρηση και στην ζωή των βουνών· άλλωστε πόσα είναι αθέατα στα μάτια! Γυρίσαμε ανεβαίνοντας κατά το γιόμα στη στάνη. Η μάνα τ' έκοψε το τραγούδι στην ανηφόρα.

"Γιατί δεν τραγ'δός μάνα;"

"Δεν μπορώ μωρή, τον ανήφορο....".

Η αλήθεια ήταν, ότι τα ζλάπια το γιόμα αναμεράν ..... Μόλις φτάσαμε, είδαμε τον πατέρα που είχε σφάξει την πρατίνα, τ'ν είχε κρεμάσει στον πευκάκο που ήταν στον όχτο και κάτω ήταν μίνια μικρή σάρα. Εκεί θα πέταγε τα αίματα και τα περιττά. Με τον μεγάλο σουγιά του, που η λαβή του ήταν πυζαρένια και σκαλισμένο πάνω "Όλο τον κόσμο γύρισα ανατολή και δύση, κανείς από τους φίλους μου να μην μου τον ζητήσει", φουσκώνοντας με το στόμα του το τομάρι....., κόβοντας ..... και έβαζε τον λερωμένο σουγιά στο στόμα του και τον κρατούσε με τα δόντια και με το χέρι κατέβαζε σιγά σιγά το τομάρι. Μετά το ξετομάριασμα, της έσκισε την κοιλιά, να βγάλει τα εσωτερικά της να τα τ'γανίσει η Κούλα. Τ'ν έφερε την πρατίνα στο τραπέζι και τ'ν έκοψε με το χατζάρι σε μικρά κομμάτια, εκτός το κεφάλι της που μαζί με τον πατσιά της, θα τα 'βραζαν οι γυναίκες την

σε την καπούλα του πίσω από την πόρτα και άναψε το καντήλι. Το καντήλι θα έκαιγε από το βράδυ και όλη την άλλη μέρα ως το άλλο βράδυ, γιατί ήταν της Παναϊάς και είχαμε γιορτή. Δεν το ανάβαμε κάθε μέρα γιατί δεν είχαμε και πολύ λάδι, παρόλο που εμείς τα μικρά παιδιά το θέλαμε, για να μην φοβόμαστε και να ξεορκίζουμε το κακό. Ξαπλώσαμε στα αυτοσχέδια μικρά στο ύψος κρεβάτια και τλουπωθήκαμε με τις βελέντζες. Έχει κρύο στο βουνό που σε περονιάζει μέχρι το κόκκαλο. Πριν χαράξει ακόμη σκώθηκαν όλοι και εγώ λαγοκοιμόμουν και με ξύπνησε το καντήλι που τσιτσιρίζε, γιατί είχε σωθεί το λάδι και από κάτω είχε νερό. Σηκώθηκα, είπα χρόνια πολλά σε όλους και ειδικά στον πατέρα που έδωσα και ένα φιλί και εκείνος με χάιδεψε στο κεφάλι και δεν με φίλησε. Τότες οι άντρες δεν έδειχναν αδυναμία, συναισθήματα.....δεν φιλούσαν τα παιδιά. Η αντρική συμπεριφορά ετεροκαθοριζονταν από άλλη κοινωνική πραγματικότητα....., σμιλεύθηκαν και οι ίδιοι από άλλα αρχέτυπα και από τα στερεότυπα, του απρόσιτου και άκαμπτου άνδρα, του σκληρού, του άγριου, που έχει πυγμή.....

Νίφτηκα, ξεσκονίσθηκα, έσιαξα τα ρούχα μου που από τον ύπνο ήταν λίγο ζαρωμένα, έβρεξα τα μαλλιά μου και είπα δύο λέξεις από το πάτερ ημών, τόσες θυμόμουν, έκανα και τον σταυρό μου, ημέρα γιορτής ήταν της Παναϊάς, μεγάλη η χάρη της και βγήκα όξω. Τι να δώ! Όλοι ήταν αλλοιώς! Τί κάνει η προσμονή και ύστερα η γιορτή, η υπέρβαση της καθημερινότητας. Κλίμα γιορτής. Πάνω

νερό κρύο να γιομίσω τα τ'σκάλια. Δεν μπορούσα να βοηθήσω με άλλο τρόπο. Έτρωγαν και έπιαναν τραγουδία με το στόμα. Μία φορά η μία πλευρά του τραπέζιου και μετά η άλλη. Τί συμμετοχή ήταν αυτήν, τί μοίρασμα! Τί υγρά μάτια και πονεμένα σε πρόσωπα άνυδρα και ταλαιπωρημένα, με υποδώρα ευαισθησία "Βάλε κρασί στο μαστραπά και βγάλτο στον αγέρα". "Τρεις Βλαχοπούλες λυγερές αρχόντισσες και καλονιές, η μια είναι η Λένη η ξανθιά και οι άλλες με σγουρά μαλλιά". "Άγγέλω μ' κρένει η μάνα σου..". "Καλώς ανταμωθήκαμε, τούτο τον χρόνο τον καλό, τον άλλο ποιος τον ξέρει, για ζούμε για πεθαίνουμε για σ' άλλο κόσμο πάμε".

"Τί είναι αυτό μάνα; Δεν καταλαβαίνω τι λέει. Θα πάθουμε κάτι του χρόνου; Πέσμου γιατί .....".

Καμμία απόκριση, μόνο "Σώπα..."

Το γιατί με ταλανίζει ακόμη και σήμερα. Μετά ο μπάμπια Μίχος ο Ράφτης έπαιρνε κάθε χρόνο το ίδιο τραγούδι:

Απόψε κρύο έκανε, κρύο και τραμουντάνα ματάκια μου...

Τα περιγιάλια πάγωσαν και οι βρύσες μαρμαρώσαν, και εσείς περιβολάκια μου με τα άνθη στολισμένα, μην είδατε τον αρνητή, τον κλέφτη της αγάπης...

Όλοι συγκινούνταν, κανείς δεν τον ακολουθούσε, το έλεγε μόνος του και όλοι βουβοί εσωτερικεύονταν και ανέβαζαν το ποτήρι με το ούζο.

ΕΛΑΧΙΣΤΗ ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗ ΣΤΗ ΓΕΝΙΑ ΤΟΥ 1940

συνεχίζεται από τη σελίδα 1, του Δημήτρη Μπάκα

Αναδύθηκε μια πρωτόγνωρη μεταρσίωση για δράση. Η ένδοξη ελληνική ιστορία και το μέλλον της Ελλάδας δήλωσαν το βροντερό «παρόν» στην πιο κρίσιμη συνάντηση της Πατρίδας μας με την υποδούλωση και τον θάνατο.

Όχι πλέον χρόνος, αλλά ένα φέγγος αιωνιότητας απλώθηκε τότε. Τα πάντα ήταν δυνατά εκείνες τις ημέρες! Λειτουργήσαν αρμονικά όλα τα στοιχεία που απαρτίζουν την Πατρίδα!

Στην ειρηνική περίοδο αλλάζει η ψυχολογία και αυτό είναι, απόλυτα, φυσιολογικό, γιατί ο άμεσος εξωτερικός εχθρός δεν είναι τόσο αισθητός. Οι αξίες μεταλλάσσονται. Ανατρέπεται η ιεράρχηση των αγαθών. Το ύπατο αγαθό της ελευθερίας της Πατρίδας ξεθωριάζει. Τη θέση του ιερού καταλαμβάνει το ατομικό συμφέρον με τις σχετικές του αξίες: την ατομική ευδαιμονία, την ευζωία, την άνεση και την κατανάλωση αγαθών. Η αλήθεια στενεύει τα όριά της. Ωραίο είναι «ό,τι αρέσει στο εγώ» και καλό θεωρείται «ό,τι συμφέρει στο άτομο». Πρυτανεύει η πλεονεξία, που γεννά τη διχοστασία. Ένας μηδενισμός επικρατεί, ο οποίος εξισώνει το όλο με το τίποτα και προκαλεί ένα τρομακτικό κενό. Η εμπιστοσύνη μετατρέπεται σε δυσπιστία. Η αγάπη σε φανερό ή συγκαλυμμένο μίσος. Η ελπίδα σε απόγνωση και απελπισία. Το μέλλον φαντάζει ζοφερό.

Το χειρότερο είναι, όμως, ότι η υπόσταση της Πατρίδας διακυβεύεται εν ειρήνη σε μεγαλύτερο, πιθανότατα, βαθμό, από όσο σε πολεμική περίοδο. Ισχύει, βέβαια, η άποψη ότι «πολιτική είναι συνέχεια του πολέμου με άλλα μέσα».

Σε ένα παγκοσμιοποιημένο οικονομικά περιβάλλον, με μια ασύδοτη εμπορευματοποίηση, στο κυνήγι του κέρδους, που δεν υπολογίζει ουσιαστικά σύνορα εθνών-κρατών, αλλοιώνονται τα βασικά χαρακτηριστικά της ανθρωπότητάς μας. Οι πολίτες από πρόσωπα καθίστανται απλά άτομα, ευεπίφορα στην

επιβαλλόμενη από ΜΜΕ κουλτούρα. Οι συνειδήσεις αμβλύνονται. Το ατομικό συμφέρον κυριαρχεί απόλυτα και οι δεσμοί συνοχής καταλύονται.

Την Πατρίδα την θέλουμε μόνον, όταν μας εξυπηρετεί στις ατομικές, συνδικαλιστικές ή κομματικές, αποσπασματικές προτεραιότητες. Αντίθετα, κυριολεκτικά, αγνοούμε, ότι όλα τα παραπάνω συμφέροντα έχουν σχετικό νόημα και μπορούν να βρουν ικανοποιητική λύση, **ΜΟΝΟΝ**, όταν υπάρχει η Πατρίδα. Θαρρούμε ότι οφείλουμε να πραγματοποιήσουμε μία ολική επαναφορά των δοκιμασμένων αξιών μας. Να τοποθετήσουμε και πάλι στην πρώτη βαθμίδα των αξιών μας τη σωτηρία και την αξιοπρέπεια της Πατρίδας, αφού όμως, προσδιορίσουμε ποιες μορφές Πατρίδα θέλουμε. Άραγε τη στρυμωγμένη στο «οικονομικό καναβάτσο», που τη λαιδορεί όλη η παγκόσμια αρένα και για την οποία οι απανταχού ομογενείς μας ντρέπονται, ενώ εμείς οι ίδιοι τη μισούμε! Μια άχρωμη και απρόσωπη μονάδα, που θα τρέφεται από το φως των άλλων ή με μια δημιουργική εθνική προσωπικότητα, άξια όχι μόνον να δέχεται, αλλά και να χαρίζει στους ανθρώπους ολόκληρου του Κόσμου μας, όπως έκανε πάντοτε, κοινωνικές και πολιτισμικές αξίες!

Σε μια εποχή, σαν τη δική μας, που επικρατεί το ατομικό συμφέρον, είναι δύσκολο να μιλάμε για συλλογική προσπάθεια και καθήκον. Παρά ταύτα όμως υπάρχει ένα τελευταίο μετερίζι της ύπαρξης της Πατρίδας μας. Η «έσχατη γραμμή Εθνικής Άμυνας», που στοιχίζεται στις ψυχωμένες με γνήσια αγάπη για την Πατρίδα καρδιές των Ελλήνων. Όσων επιζητούν το προσωπικό τους συμφέρον, αλλά παράλληλα προσφέρουν και ό,τι απαιτεί η υπόσταση της Πατρίδας. Εκείνων, που διεκδικούν λιγότερα από όσα προσφέρουν και δεν επηρεάζονται από τη στάση άλλων με αλλοτριωμένη συνείδηση.

Αμέτρητες οι περιπτώσεις. Θα αναφέρουμε ενδεικτικά μόνον:

- Ο αγρότης, που ποτίζει το χωράφι του με ιδρώτα και υπομονή.

- Ο φαράς, που ξενυχτάει στο σκοτάδι για μια καλή φαριά.
- Ο ευσυνείδητος υπάλληλος, που δεν απεργεί σε κρίσιμο χρόνο.
- Ο γιατρός, που διανυκτερεύει κοντά στον ασθενή και γεμίζει η ψυχή του.
- Ο δάσκαλος, που εκτελεί το λειτούργημά του με γλίσχρες αμοιβές.
- Ο μηχανικός, που εκτελεί ευσυνείδητα οικονομικά το τεχνικό έργο.
- Ο δικαστής, που αποδίδει τη δικαιοσύνη μέσα σε απειλές.
- Ο ιερέας, που προσπαθεί να διατηρήσει την Πίστη μας ακίβδηλη.
- Όσοι ξενυχτούν με αυτοθυσία για την ασφάλεια μας.
- Όσοι ρίχνονται με αυτοθυσία στη φωτιά και την πλημμύρα.
- Ο στρατιώτης που φυλάει, νύχτα μέρα, σκοπιά στο Φυλάκιο «Ω»...!
- Ο ναύτης, που περιπολεί μέσα στο ανήλιο υποβρύχιο.
- Ο πιλότος που δεν γνωρίζει εάν θα επιστρέψει στην οικογένειά του.
- Τα στελέχη των Ενόπλων Δυνάμεων, που δίνουν καθημερινή μάχη για τη διατήρηση του φρονήματος των ελλινόπουλων.
- Όσοι εφαρμόζουν τους νόμους της Πατρίδας από πίστη και καθήκον.
- Όσοι εθελοντικά και χωρίς ιδιοτέλεια προσφέρουν στα κοινά.....

Ως ελάχιστο δείγμα ευγνωμοσύνης προς τους Τιτάνες της γενιάς του 1940, το δικό μας καθήκον, σκληρό, άκαμπτο και απαρέγκλιτο είναι: **Να μη ΤΟΥΣ ξεχνάμε. Να τους τιμούμε. Να πυκνώσουμε με τη δική μας συμμετοχή τις τάξεις της «έσχατης γραμμής Εθνικής μας Άμυνας».**

Ας πλημμυρίσει η καρδιά μας με το μοναδικό Ελληνικό φιλότιμο, αυτές τις μέρες της Επετείου του Θαύματος, τώρα που ηχεί και πάλι μελωδικά στα αυτιά μας, σαν κλάμα και τραγούδι συνάμα, το αιώνιο καταπίστευμά τους: «**Αι ημέτεραι δυνάμεις αμύνονται του Πατρίου εδάφους**».

Τα πανηγύρια στη Μόρφα - Τς Παναϊάς

συνεχίζεται από τη σελίδα 8

Ύστερα έρχονταν τα φρούτα και μετά οι φλούδες τους ..... και οι σφήκες και μετά ο κριθαρένιος καφές, που τον έπιναν οι μεγάλοι και τα μεγαλύτερα παιδιά ως δείγμα ενηλικίωσης: κι ήταν όλοι ενθουσιασμένοι!

Αργότερα μας επισκέπτονταν και άλλοι που γιόρταζαν από το διπλανό κονάκι. Όταν τελείωνε το τραγούδι με το στόμα, με τις εναλλαγές της παρέας, που απελευθέρωνε το συναίσθημα, βάζαμε το γραμμόφωνο του πατέρα με τις πλάκες της Σοφίας Κολλητήρη, ακούγοντας: "Τάξε μανούλα μ' τάματα...", "Κώστα μ' τα χιόνια λιώσανε..." και όλα αυτά, χωρίς να χορεύει κανείς, ο χορός ήταν εσωτερικός - τραγούδι πιότερο με το στόμα - παρά με την κίνηση του σώματος - δεν είχαμε χορευτική ταυτότητα και έρχονταν ύστερα το άλγος του ηλιοβασιλέματος με το τελείωμα της μέρας, χωρίς αγέρα, χωρίς φως, χωρίς χρώματα, χωρίς μεγάλη παρέα... και έφερνε μελαγχολία το άναμα της πετρόλαμπας... Τελείωσε το ωραίο, ήρθε το σκοτάδι..., αλλά πως θα νιώσεις το φως αν δεν υπάρχει το σκοτάδι... Ταχιά όμως που θα ξημερώσει θα αρχίσουμε με νέες δυνάμεις, αναζωογονημένοι από το πανηγύρι και την γιορτή μας.

Όλες οι μυρωδιές του βουνού, ο αγέρας, οι ήχοι, το πευκοδάσος, οι φιγούρες των ανθρώπων, τα αισθήματα αγάπης, αντάμωσης, συλλογικότητας, η βαθιά αντίληψη και βίωση της συγγένειας, οι τότε κυματισμοί της ψυχής μας, τα πανηγύρια μας που ήταν υπέρβαση της σκληρής καθημερινότητας, τα τραγούδια μας που είναι δικά μας, γιατί τα δέσαμε με συναισθήματα και εικόνες της ζωής μας και ας ήταν επιρροές με απορρόφηση λέξεων ή και προτάσεων του Ξηρόμερου και του Καρναβά, η γλώσσα μας..., όλα αυτά συνθέτουν την μικρή μου πατρίδα, αφού δεν έχω, όπως και οι άλλοι συναφλίτες χωριό - τόπο, πάρα μόνο όλα τα παραπάνω και πόσα άλλα... που αποτελούν τον τόπο που υπερβατικά ονομάζω "βουνό" και είναι το αντιστύλι για την προσωπική μου στάση στην ζωή, αφού σχεδόν σε όλες τις ακούσιες σκέψεις μου, κυριαρχούν οι εικόνες της νομαδικής ζωής και της σπάνης.

Και τώρα πια τι;

Δεν ζούμε πραγματικά, έχουμε πολλά, αλλά τίποτε δεν δίνει την ευχαρίστηση εκείνων των στιγμών με τα αγαπημένα πρόσωπα...

Κανείς μας δεν περίμενε έτσι και αλλοιώς τη ζωή που ζει!

Ο Δημήτρης Μπινόβας γεννήθηκε το 1989 στην πόλη των Θρύλων και των παραδόσεων, τα Ιωάννινα, όπου και ζει έως σήμερα. Σπούδασε στο ΑΤΕΙ Δυτικής Μακεδονίας στο τμήμα Μηχανικών Η/Υ και στο Ηπειρωτικό Ωδείο Τσακάλωφ στα τμήματα πιάνου και ανώτερων θεωρητικών. Εργάζεται ως αναπληρωτής καθηγητής Πληροφορικής στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση Ξεκίνησε γράφοντας ποίηση.

Έργα του έχουν συμπεριληφθεί σε αρκετές ομαδικές συλλογές, ενώ έχει εκδώσει και τρεις προσωπικές, μία σε ηλεκτρονικό βιβλίο (Σύνθεσις 2016, Εκδόσεις Διάνυσμα) και δύο σε φυσικό, τη Νυχτερινή Ελεγεία από τις εκδόσεις Γράφημα και αυτή που κρατάτε στα χέρια σας σε

Μαραμένο γιασεμί

Μη τα κοιτάς τα γιασεμιά που στέκουν μαραμένα,
τα φύλλα τους κι αν χάσανε, κρατάνε τόσο χρώμα.
Μον' κοίτα 'κει τα όνειρα που κείτονται καμένα,
που μαύρος καπνός τα έπνιξε και θάφτηκαν στο χώμα.

Κοίταξε πως γκρεμίζονται τα σπίτια ένα – ένα,
σαν εντολή τους δόθηκε από Ναζί το στόμα.
Κοίτα πως είναι μ' αίματα τα χέρια τους βαμμένα,
κοίτα και πως χωρίζεται απ' τη ψυχή το σώμα.

Πικρές οι μέρες που θα 'ρθουν, πικρά μαντάτα φέρνουν,
μέσα στη πείνα θα ξυπνούν, στη πείνα θα κοιμούνται.

Πικρές και οι ελπίδες μας, τι λιγοστές μας μένουν,
ανάμεσα στα ερείπια γυμνές περιτλανιούνται.

Κλειστά είναι τα στόματα, στη φρίκη μπρος σωπαίνουν,
κλειστά είναι τα μάτια μας, να δουν ξανά φοβούνται.
Στις στάχτες απ' το μέλλον μας τα όνειρα πεθαίνουν,
φθηνά στο σκλαβοπάζαρο, στο τίποτα πωλούνται.

συνεργασία με τον Πολιτιστικό Σύλλογο Ασπραγγέλων. Έχει εκδώσει κι ένα μυθιστόρημα (Sharif - Βαδίζοντας στο σκοτάδι, Εκδόσεις Υδροπλάνο). Υπήρξε αρθρογράφος σε καλλιτεχνικές ιστοσελίδες ενώ τα τελευταία διατηρεί και τη δική του, το Authoring Melodies.

Άνθρωπος με πολλές ανσυχίες και ενδιαφέροντα. Αεικίνητος, πάντα κάτι θα στριφογυρίζει στο μυαλό του. Συνήθως διαμαρτύρεται ότι δεν τα προλαβαίνει όλα αλλά στο τέλος της ημέρας, λατρεύει αυτό που κάνει.

Τιμή και δόξα στους ήρωες του έτους 1940

του Νικολάου Νούλα,

από την ομιλία του στην παρουσίαση του βιβλίου του Γ. Σούρλα "Τιμή και δόξα στους ήρωες του έτους 1940"

συνεχίζεται από τη σελίδα 1

Θα μου επιτρέψετε όμως να σας πώ για λίγο πίσω, στον κλασικό, οικουμενικό και διαχρονικό αρχαίο ελληνικό πολιτισμό. Γνωρίζουμε όλοι πολύ καλά ότι ο σεβασμός προς τους νεκρούς θεωρείτο στην αρχαία Ελλάδα ως επιταγή των θεών. Ας θυμηθούμε τις ομηρικές περιγραφές για απόδοση τιμών στον νεκρό Πάτροκλο, αλλά και το πώς ο υπερήφανος και αγέρωχος Αχιλλέας λυγίζει και ικανοποιεί το αίτημα του ηλικιωμένου Πριάμου, που ζητάει να θάψει με τιμές το παιδί του, τον Έκτορα. Επίσης, σε μία από τις ωραιότερες τραγωδίες της αρχαιότητας, την Αντιγόνη του Σοφοκλή, ο ποιητής σκιαγραφεί το πορτραίτο μιας νέας γυναίκας που επιλέγει συνειδητά και χωρίς δεύτερη σκέψη να υπερασπίσει τον άγραφο κώδικα σεβασμού προς τους νεκρούς, ακόμα και ενάντια στη βούληση της κρατικής εξουσίας.

Οι αρχαίοι Έλληνες έδιναν ιδιαίτερη σημασία στους αφανείς νεκρούς, δηλαδή σε εκείνους των οποίων τα πτώματα δεν είχαν ανευρεθεί, καθώς πίστευαν ότι οι ψυχές τους γαλήνευαν μόνο όταν τους έθαβαν. Χαρακτηριστικό αυτής της αντίληψης είναι και το περιστατικό που συνέβη στη Ναυμαχία των Αργινουσών, κατά τα τέλη του Πελοποννησιακού Πολέμου μεταξύ Αθηναίων και Σπαρτιατών. Η ναυμαχία έληξε με νίκη των Αθηναϊκών δυνάμεων, η οποία όμως νίκη αμαυρώθηκε από το γεγονός ότι οι Αθηναίοι στρατηγοί, λόγω θαλασσοταραχής δεν περισυνέλεξαν τις σορούς 5.000 συμπολεμιστών τους. Για να έρθουμε όμως και στο σήμερα, σύμφωνα με τους σύγχρονους νόμους, ο σεβασμός στους νεκρούς θεσπίζεται και από διεθνείς συμβάσεις, π.χ. από το δίκαιο του πολέμου, που προβλέπει αναστολή των εκθροπραξιών για την περισυλλογή των νεκρών. Και εδώ τίθεται το ερώτημα γιατί πέρασαν τόσα χρόνια μέχρι εμείς να ολοκληρώσουμε το χρέος μας προς τους μαχητές του ελληνοϊταλικού πολέμου, για τον οποίο τόσο συχνά υπερηφανευόμαστε;

Από την άλλη πλευρά, ας αναρωτηθούμε: έχουν θέση οι νεκροί ήρωες στη ζωή μας; Την απάντηση δίνει ο Περικλής. Λέει χαρακτηριστικά: «άνδρων γὰρ ἐπιφανῶν πᾶσα γῆ τάφος». Και συνεχίζει: Και δεν φανερώνει το όνομα τους μιας στήλης η επιγραφή στην πατρική τους χώρα μόνο. Και στα ξένα μέρη σε καθενός την ψυχή μέσα φωλιάζει άγραφη η θύμηση, όχι τόσο για το έργο που έκαμαν, αλλά πιο πολύ για το φρόνημα τους». Μέσα από το περιεχόμενο των λόγων του σπουδαίου Αθηναίου πολιτικού, το έργο των πρώων νεκρών συνδέεται με το έργο των προγόνων και εμφανίζεται ως η συνέχεια τους. Έτσι η θυσία τους αποτελεί συνέχεια του παρελθόντος, ενσωματώνεται στην εθνική ιστορία και οι ίδιοι περνούν στη σφαίρα της αιωνιότητας. Άλλωστε δεν είναι τυχαίο ότι το πρώτο μέρος της φράσης αυτής είναι χαραγμένο και στο μνημείο του αγνώστου στρατιώτη.

Όμως, ας αναλογιστούμε τελικά τι είναι αυτό που δίνει νόημα στην ανθρώπινη ύπαρξη. Τι είναι αυτό που διακρίνει τον άνθρωπο από όλα τα άλλα έμβια όντα; Είναι η δημιουργία πολιτισμού, δηλαδή όλων εκείνων των υλικών, πνευματικών, πθικών, καλλιτεχνικών επιτευγμάτων του ανθρώπου που βελτιώνουν, αλλά και εξυψώνουν τον ανθρώπινο βίο και μεταδίδονται από γενεά σε γενεά, μέσω της ιστορικής μνήμης και του σεβασμού για το παρελθόν μας. Δεν είναι τυχαίο ότι

για τους αρχαίους Έλληνες, η μούσα προστάτιδα του έπους ήταν η Μνημοσύνη, η θεά που διαφύλαττε την ανθρώπινη μνήμη και βοηθούσε τους αοιδούς να μην ξεχάσουν τα λαμπρά έργα του παρελθόντος. Χάρη στη συλλογική μνήμη, ο άνθρωπος διερευνά το παρελθόν, ώστε να κατανοήσει το παρόν και να οραματισθεί το μέλλον. Με αυτόν τον τρόπο αντιλαμβάνεται τη σημασία της ιστορίας και γνωρίζει την ταυτότητα, τις ρίζες του. Και σε αυτόν τον τομέα, τον πολιτισμικό, υπάρχουν έθνη, όπως το δικό μας, που με τη μεγάλη πνευματική τους συνεισφορά και με τη μακράιωνη πορεία τους έγιναν σύμβολα και εγγύηση των πολιτιστικών επιδιώξεων της οικουμένης. Οι νεκροί πολεμιστές του 1940 ακτινοβολούν αυτές τις διαχρονικές αξίες στη σύγχρονη εποχή. Υπό αυτή την έννοια, θεωρώ πως υπάρχουν ζωντανοί που είναι πιο νεκροί και από τους νεκρούς και υπάρχουν αποθαμένοι που συνεχίζουν να κατευθύνουν τον βίο μας με το ζωντανό και αιώνιο παράδειγμά τους.

Όπως γράφει χαρακτηριστικά ο Γ. Σεφέρης, «Ο πόλεμος τούτος δεν ήταν σημερινός ούτε χθεσινός. Ήταν ο αιώνιος πόλεμος της Ελλάδος όλων των καιρών». Στο ίδιο μήκος κύματος και το άρθρο του ακαδημαϊκού Σπύρου Μελά, που δημοσιεύει η εφημερίδα ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ στις 8/11/1940, και το οποίο προκαλεί παγκόσμια αίσθηση: «Στην ψυχή μας μιλούν και με την ψυχή μας μάχονται οι ήρωες τριών χιλιάδων ετών. Είναι νεκροί; Φοβηθείτε τους νεκρούς. Φοβηθείτε τους, γιατί αυτοί δεν φοβούνται. Τι να φοβηθεί ο στρατιώτης που έπεσε στο Μαραθώνα ή ο ναύτης που έδωσε τη ζωή του στη Σαλαμίνα; Τι να φοβηθεί ο Κωνσταντίνος Παλαιολόγος, ο Παπαφλέσσας, ο Καψάλης, ο Σαμουήλ, ο Κανάρης; Όλοι αυτοί πολεμούν μαζί μας. Το μυστικό της νίκης μας είναι αυτοί οι νεκροί, κυκλοφορούν μεταξύ μας. Υπάρχουν, ζουν, κινούνται ανάμεσά μας. Είναι η δύναμή μας. Με αυτούς νικάμε. Ο Αχιλλέας είναι πλάι στο Δαβάρη και ο Αίας πλάι στον τελευταίο λοχαγό. Όλοι οι λαοί μπορούν να έχουν παρελθόν μεγαλύτερο ή μικρότερο, δοξασμένο ή αφανές. Αλλά δεν το ζουν όπως εμείς. Εμείς το ζούμε τόσο πολύ, ώστε να το έχουμε κάνει παρόν στα βουνά της Αλβανίας».

Το σπουδαίο αυτό κείμενο του Σπύρου Μελά ξαναθυμίζει σε όλους εμάς σήμερα ότι είμαστε πολίτες ενός ιερού τόπου, που κατέβαλε μεγάλες προσπάθειες για να σμιλεύσει τον εαυτό του, να αναδείξει την ιδιοτυπία του, να καλυτερεύσει τους όρους και τις μορφές της ύπαρξής του. Είμαστε ένας λαός που συνεχίζει τη ζωντανή του πορεία, ύστερα από μακράιωνες περιπέτειες, που άλλοτε οδηγούσαν σε στιγμές δόξας και άλλοτε σε στιγμές που παλεύαμε για την επιβίωσή μας. Είμαστε οι φορείς μιας πλούσιας και ζωντανής παράδοσης, που μας πλάθει ολοένα και με τη σειρά μας την πλάθουμε. Ειδικά για εμάς τους Έλληνες, η παράδοση και η ιστορική συνείδηση συνδέονται άρρηκτα με την πίστη και την προσήλωση σε έναν κόσμο ζωντανών και περασμένων ανθρώπων. Αυτός ο κόσμος, όλος μαζί, μάς δημιουργεί τη συναίσθηση ότι ανήκουμε κάπου, ότι έχουμε ρίζες, που αν δεν τις φροντίσουμε τότε θα χάσουμε την ταυτότητά μας.

Οι μαχητές του '40, δηλαδή οι παππούδες μας, οι ρίζες μας, πολέμησαν από αγάπη και αίσθημα χρέους και δεν αναγνωρίστηκαν ίσως όσο θα έπρεπε. Στάθηκαν στο ύψος των περιστάσεων και άνοιξαν δρόμους για ιδανικά, για θεμελιακές αξίες αλλά και για την ίδια τη ζωή. Δεν έλαβαν εγγυήσεις, δεν αποκόμισαν υλικά οφέλη αλλά ούτε την αναγνώριση που

τους έπρεπε. Ένα πρώο δεν σπίνεται μόνο για να το στολίζουμε με στεφάνια στις εθνικές εορτές. Υπάρχει κυρίως για να θυμίζει σε όλους εμάς τους ζωντανούς την ευθύνη που έχουμε για αυτή την πατρίδα που κληρονομήσαμε.

Και μου γεννιέται σήμερα η εύλογη απορία: Άραγε υπάρχουν σήμερα ήρωες; Υπάρχουν άνθρωποι διατεθειμένοι να θυσιάσουν για ιδέες και αξίες, να συμβάλουν στο κοινό καλό, χωρίς να περιμένουν ανταμοιβή για κάθε τους πράξη; Υπάρχουν άνθρωποι σήμερα που βοηθούν σιωπηλά και αθόρυβα για την ανάπτυξη, την προαγωγή της ελληνικής κοινωνίας; Υπάρχουν άνθρωποι που συναισθάνονται την ευθύνη να κληροδοτήσουν τις επόμενες γενεές την πατρίδα μας λίγο καλύτερη από ό,τι την βρήκαν; Ας μην ξεχνάμε ότι, αν θέλουμε να υπερηφανευόμαστε για τους προγόνους μας, ταυτόχρονα μας γεννιέται και η υποχρέωση να κοπιάσουμε, για να γίνουμε καλύτεροι από εκείνους. Άλλωστε, ο ηρωισμός είναι ένα φρόνημα που δεν εκδηλώνεται μόνο σε καιρό πολέμου, αλλά ακόμα και στις πιο μικρές καθημερινές πράξεις, μέσα από την προσφορά, την αξιοπρέπεια και τον αυτοσεβασμό. Αυτές τις αξίες, αυτό το πρότυπο, οφείλει να κομίζει κάθε άνθρωπος με το παράδειγμά του, με τη θέση που λαμβάνει απέναντι σε μικρά και μεγάλα ζητήματα ή διλήμματα που ορθώνονται μπροστά του.

Κυρίες και κύριοι,

«Οράματα και θάματα», έλεγε ο Ρουμελιώτης στρατηγός Μακρυγιάννης. Αυτό έκανε και ο Γεώργιος Σούρλας. Είχε το όραμα να αποκαταστήσει το εθνικό χρέος έναντι των άταφων νεκρών του '40 και αφιέρωσε σε αυτόν τον σκοπό είκοσι χρόνια. Και συνεχίζει... Μετά από επίπονες και συντονισμένες προσπάθειες, παρά τις αντιξοότητες, τις αντιδράσεις και τα προβλήματα που συνάντησε στον δρόμο του, κινητοποίησε συνειδητοποιημένους ανθρώπους και συνέβαλε καθοριστικά στην υλοποίηση αυτού του σπουδαίου έργου.

Και έφτασε σήμερα να υλοποιείται ένα έργο ζωής: το μνημείο πεσόντων – πάρκο ιστορίας στο Καλπάκι. Διαβάζοντας κανείς το βιβλίο «Τιμή και δόξα στους ήρωες του έτους του 1940», αντιλαμβάνεται όλη την κακοτράχαλη πορεία μέχρι την επίτευξη αυτού του σκοπού: Καταρχάς, τη σκληρή διαπίστωση του μεγέθους της μεγάλης εθνικής εκκρεμότητας των άταφων νεκρών μέσα από ένα οδοιπορικό στη Βόρειο Ήπειρο. Σταθμοί υπήρξαν η Κλεισούρα, το Ντραγκότι, το ύψωμα 731, η Χιμάρα, στρατιωτικά κοιμητήρια της Βορείου Ηπείρου, οι Βουλιαράτες. Σε όλη αυτή την πορεία, οι αντιδράσεις ήταν ποικίλες, τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Αλβανία: άλλοι θα βοηθήσουν, άλλοι θα εμποδίσουν, άλλοι θα αδιαφορήσουν για το θέμα. Ο Σούρλας πάντα στις επάλξεις, γιατί οι νεκροί του έτους του '40 περίμεναν δικαίωση.

Κυρία Σούρλα, ευχαριστούμε θερμά για την πορεία σας, για την ανιδιοτέλεια, για τους αγώνες, για την προσήλωσή σας σε αρχές, ιδανικά και αξίες που θα πρέπει κανονικά να διακρίνουν κάθε πολίτη αυτού του τόπου.

Κυρία Σούρλα, ως Έλληνας, ως εκπαιδευτικός, ως μέλος και πρόεδρος του Πνευματικού Κέντρου Ρουμελιωτών, σας ευχαριστώ για όσα έχετε κάνει.

Εμπειρία
Ποιότητα

Παράδοση
Μεράκι

Καράλης

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΓΑΛΑΚΤΟΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

Γαλακτοβιομηχανία
παραδοσιακά τυριά Ηπείρου

9ο χλμ. Ε.Ο. Άρτας – Ιωαννίνων | Τ.Κ. 47042
T: 26810 52393 | 26810 52515
karalis@karalis.gr

ΑΝΩΝΥΜΗ ΜΕΤΑΛΛΟΥΡΓΙΚΗ, ΤΕΧΝΙΚΗ, ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ & ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ

Διευθύνων Σύμβουλος: Ιωάννης Β. Καρυώτης

Σοφίας Βέμπο 6, 570 08 Εξέδωρος, Θεσσαλονίκη
 Τηλ: (+302310) 755.085, 755.260
 Φαξ: (+302310) 755.104,
 E-mail: ekme@ekme.gr

Η ζωή, ιστορία και πολιτιστική παράδοση των Σαρακατσαναίων

του Αντωνίου Σκεύα, συνέχεια από το φύλλο 98

Οι Σαρακατσαναίοι είχαν όπως προαναφέρθηκε ιδιαίτερη αγάπη για την πατρίδα, την ελευθερία και την εθνική ανεξαρτησία, γι' αυτό και συμμετείχαν μαζικά τόσο προεπαναστατικά όσο και κατά την διάρκεια της επανάστασης του 1821 στον αγώνα για την αποτίναξη του Τουρκικού ζυγού και την απελευθέρωση του γένους, αποτελώντας παράλληλα φυτώριο και στήριγμα των κλεφτών και των αγωνιστών.

Οι Σαρακατσαναίοι εκτός από την προσωπική τους συμμετοχή στους απελευθερωτικούς αγώνες του Έθνους, αποτελούσαν παράλληλα και καταφύγιο θαλπωρής και περίθαλψης αλλά και προμήθειας τροφίμων, όπλων και πολεμοφοδίων για τους αρματολούς και κλέφτες. Γιατί αν και μετά την πτώση της Κωνσταντινούπολης σκλαβώθηκε γεωγραφικά και διοικητικά και το τελευταίο προπύργιο της βυζαντινής αυτοκρατορίας και του Ελληνισμού, αυτό που δεν σκλαβώθηκε ποτέ και έμεινε αδούλοτο και ελεύθερο, ήταν το Ελληνικό πνεύμα, ο Ελληνικός πολιτισμός, η παράδοση, ο ηρωϊσμός, αλλά και η ορθοδοξία και η θέληση του Ελληνικού λαού για ελευθερία και εθνική ανεξαρτησία. Συμμετείχαν στον αγώνα του 1821 γιατί στο νου και την καρδιά των Σαρακατσαναίων όπως και όλων των Ελλήνων, ηκούσαν οι φωνές των προγόνων τους που τους παρότρυναν για εθνικό ξεσηκωμό και επανάσταση, όπως το κάλεσμα του Ομήρου στην Ιλιάδα "Είς οιωνός άριστος αμύνεσθαι περί Πάτρης" αλλά και του Αισχύλου στο έργο του οι Πέρσες "Ω παίδες Ελλήνων, ίτε ελευθερούτε Πατρίδ', ελευθερούτε δε παίδες, γυναίκες, Θεών τε πατρών έδη, θήκας τε προγόνων, νύν υπερπάντων αγών".

Για τη συμμετοχή των Σαρακατσαναίων στην επανάσταση του 1821 έχουν γράψει πολλοί αγωνιστές του 1821 στα απομνημονευματά τους, αλλά και πολλοί συγγραφείς και ιστορικοί. Έτσι ο Καθηγητής της Νεοελληνικής Ιστορίας του Ελληνικού Έθνους Ιωάννης Βακαλόπουλος γράφει, ότι από τους Ελληνόφωνους νομάδες Σαρακατσαναίους βγήκαν οι πιο μεγάλοι αρματολοί και κλέφτες, οι πυρήνες της ελληνικής επανάστασης.

Για το ίδιο θέμα γράφουν και οι Νικόλαος Κατσουμύλης ότι "οι Σαρακατσαναίοι βγάλανε από μέσα τους, θρέψανε και θέριασαν την Ελληνική κλεφτουριά" και ο Κώστας Κωτσοκόλης ότι "οι Σαρακατσαναίοι είναι εκείνοι που δημιούργησαν τις προεπαναστατικές ένοπλες δυνάμεις, αυτοί ξεσηκώθηκαν πρώτοι, πλαισίωσαν και συντήρησαν το 1821". Για τη συμμετοχή των Σαρακατσαναίων στους μεγάλους αγώνες του Έθνους γράφει και ο Σαρακατσάνος φιλόλογος και συγγραφέας Θ. Καλοδήμος ότι "οι Σαρακατσαναίοι δόξασαν και τίμησαν τα όπλα την χρήση των οποίων γνώριζαν πολύ καλά, ήταν άριστοι σκοπευτές και καταγράφτηκαν στο πάνθεο των ηρώων και αγωνιστών, γενόμενοι είδωλα λατρείας και ηρωϊσμού".

Αυτός όμως που κατέγραψε και περιέγραψε λεπτομερώς τη μεγάλη και ηρωϊκή συμμετοχή και προσφορά των Σαρακατσαναίων στην επανάσταση του 1821, είναι ο γνωστός Σαρακατσάνος συγγραφέας Γιάννης Κουτσοκόστας στο βιβλίο του *Οι Σαρακατσαναίοι στους αγώνες του έθνους*, που αξίζει και πρέπει να διαβαστεί και να βρίσκεται στη βιβλιοθήκη κάθε Σαρακατσάνου και μη. Έτσι λοιπόν οι Σαρακατσαναίοι

τόσο προεπαναστατικά όσο και κατά τη διάρκεια της επανάστασης του 1821, αγωνίστηκαν ηρωϊκά και συνέβαλαν τα μέγιστα στην αποτίναξη του τουρκικού ζυγού και την απελευθέρωση του γένους, ανέδειξαν δε όπως προαναφέραμε, μεγάλους στρατηγούς, οπλαρχηγούς, καπεταναίους, ήρωες και ανώνυμους αγωνιστές. Οι σπουδαιότεροι από αυτούς είναι οι:

Βασίλης Δίπλας. Ο Βασίλης Δίπλας γεννήθηκε στους Χουλιάρδες των Τζουμέρκων το 1760 και ήταν ένας μεγάλος οπλαρχηγός της προεπαναστατικής περιόδου και για περίπου πενήντα χρόνια υπόδειγμα κλέφτη και αγωνιστή αλλά και εκπαιδευτή μεγάλων αγωνιστών και κλεφτών όπως του Αντώνη Κατσαντώνη, του Γεώργιου Καραϊσκάκη, του Γιώργου Τσόγκα και πολλών άλλων. Βγήκε στο κλαρί σε μικρή ηλικία και έδρασε κυρίως στα βουνά των Αγράφων, της Ακαρνανίας και του Ασπροποτάμου και σε ηλικία 21 ετών, δημιούργησε το δικό του κλέφτικο σώμα. Ήταν αδερφός της μάνας και νουνός του Αντώνη Κατσαντώνη και στα γεράματά του, αναγνωρίζοντας τις στρατηγικές και πολεμικές ικανότητες του Κατσαντώνη, του ανέθεσε την αρχηγία στο αρματολίκι του. Σαν καπετάνιος διακρίνονταν για το στρατηγικό μυαλό και την γενναιότητά του και δεν προσκύνησε ποτέ τους πασάδες του κατακτητή. Σκοτώθηκε σε ηλικία 75 ετών, όταν κατά τη μετάβασή του μαζί με τον Κατσαντώνη στη Λευκάδα την άνοιξη του 1807 για τη σύναξη των κλεφτοαρματολών στην Αγία Μαύρα, δέχτηκαν επίθεση από Τουρκοαρβανίτες.

Αντώνης Κατσαντώνης. Ο Αντώνης Κατσαντώνης, ο σταυραετός των Αγράφων και Τζουμέρκων και γενικός αρχηγός των κλεφτών και αρματολών όλης της Ελλάδας, ήταν ένας από τους μεγαλύτερους και ηρωϊκότερους αγωνιστές και κλέφτες της προεπαναστατικής περιόδου, και το ίνδαμνο και καμάρι των Σαρακατσαναίων. Γεννήθηκε στο Βασταβέτσι σημερινό Πετροβούνι των Τζουμέρκων το 1775, και ήταν ο πρωτότοκος γιος του Σαρακατσάνου τσέλιγκα Γιάννη Μακρυγιάννη και της Αρετής. Είχε και τρία άλλα αδέρφια, τον Γιώργο που τον έλεγαν και Χασιώτη γιατί γεννήθηκε στα Χάσια, τον Κώστα που λέγονταν και Λεπενιώτης γιατί γεννήθηκε στη Λεπενιώ, τον μικρότερο Χρήστο και μία αδερφή την Κατερίνα. Ήταν όπως προαναφέραμε, βαφτιστικός και ανεψιός του μεγάλου Σαρακατσάνου καπετάνιου και κλέφτη των Αγράφων Βασίλη Δίπλα, ο οποίος επισκέπτονταν συχνά την οικογένεια του πατέρα του και οι διηγήσεις του με τους αγώνες του ενάντια στον Τούρκο κατακτητή, τα κατορθώματά του και το επαναστατικό του πνεύμα, καλλιέργησαν στην αγνή παιδική ψυχή του την ιδέα του επαναστάτη και κλέφτη. Ο Κατσαντώνης από μικρός έλεγε ότι θα γίνει κλέφτης και η μάνα του του έλεγε *κάτσε Αντώνημ, κάτσε Αντώνημ*, και έτσι βγήκε το παρατσούκλι Κατσαντώνης. Σε ηλικία 25 ετών βγήκε κλέφτης στα βουνά των Αγράφων σαν πρωτοπαλλήκαρο κοντά στον ηλικιωμένο πια θείο και νουνό του Βασίλη Δίπλα και σε λίγο καιρό ο Βασίλης Δίπλας, όπως προαναφέραμε, αναγνωρίζοντας τις στρατηγικές και ηγετικές ικανότητες του Κατσαντώνη αλλά και τον ηρωϊσμό και την παλληκαριά του, του παραχώρησε την αρχηγία του καπετανάτου του. Εκείνο που χαρακτήριζε τον καπετάνιο Κατσαντώνη ήταν, η προσωπική συμμετοχή του στην πρώτη γραμμή κάθε μάχης, η

γενναιότητα και ο ηρωϊσμός του που ενθάρρυνε και εμπύκωνε τους άνδρες του για να τολμήσουν και αυτοί όσα παράτολμα και ηρωϊκά επιχειρούσε και εκείνος. Όσον αφορά δε την εξωτερική του εμφάνιση σε αντίθεση με τον ηρωϊσμό και τα κατορθώματά του, ήταν λεπτός και αδύνατος, με δασύ και μακρύ μουστάκι, ευκίνητος με μεγάλη αντοχή, σκληρός και τολμηρός με κοφτερό μυαλό και πανούργο πνεύμα. Ο Κατσαντώνης παράλληλα με τους πολεμικούς αγώνες του, ήταν και εραστής και κήρυκας του πνεύματος του Νεοελληνικού διαφωτισμού που κήρυτταν στην Ευρώπη και από την Ευρώπη προς την Ελλάδα και όλον τον κόσμο ο Ρήγας Φεραίος και ο Αδαμάντιος Κοραΐς αλλά και ο Πατήρ Κοσμάς ο Αιτωλός για ελευθερία και εθνική ανεξαρτησία. Έτσι περιδιάβαινε τα χωριά των Ελλήνων και εμπύκωνε και ξεσήκωνε τον κόσμο εναντίων των Τούρκων, ταυτόχρονα δε τα έβαζε και με τους Έλληνες που συμφιλίωνονταν με τον Αλή πασά και τους Κοτζαμπάσπδες που αδικούσαν την φτωχολογία. Από το 1802 έως το 1807 δηλαδή σε διάστημα 5 ετών, έδωσε στα Άγραφα και τα Τζουμέρκα πάνω από 10 ηρωϊκές μάχες όλες νικηφόρες και καταστροφικές για τα ασκέρια του Αλή πασά, σκοτώνοντας μάλιστα και τους πιο εκλεκτούς στρατηγούς του Αλή πασά, τους αιμοβόρους και διαβόητους για τις θηριωδίες τους, Γιουσούφ Αράπη και Βεληγκέκα. Ο Αλή πασάς μη μπορώντας να δαμάσει και κάμψει τον ήρωα Κατσαντώνη με άλλους τρόπους, συλλαμβάνει τον πατέρα και τη μάνα του, τους φυλακίζει, τους βασανίζει και τους θανατώνει χωρίς αποτέλεσμα. Η ανανδρία και δολιότητα του προχωρεί ακόμα παραπέρα και συλλαμβάνει

και τη γυναίκα του Αγγέλω και τον βυζανιάρικο γιο του Αλέξανδρο, τους φυλακίζει και αυτούς και τους θανατώνει και πάλι χωρίς αποτέλεσμα.

Ο Κατσαντώνης όταν έμαθε τον θάνατο των δικών του ανθρώπων, αντί να δειλιάσει και υποταγεί, θέργισε ακόμα περισσότερο και ξεχείλισε σε λάβα από την καρδιά του ο αγώνας για εκδίκηση. Η μέγιστη όμως απόδειξη της ηγετικής, πολεμικής, στραγικής και ηρωϊκής προσωπικότητας του Κατσαντώνη, ήταν η επίσημη αναγνώρισή του ως γενικού αρχηγού κλεφτών και αρματολών όλης της Ελλάδας, που έγινε από την κλεφτοαρματολική σύναξη της Αγίας Μαύρας της Λευκάδας τον Ιουλίου του 1807, κατόπιν πρόσκλησης από τον Καποδίστρια, τον Ελληνικής καταγωγής στρατηγό του Ρώσικου στρατού Εμμαν. Παπαδόπουλου, τον δεσπότη Άρτας Ιγνάτιο, τον Κολοκοτρώνη και τον Καραϊσκάκη.

Συνέχεια στο επόμενο φύλλο

Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας: Πανηπειρωτικό Αντάμωμα 2024

Στις 11 Οκτωβρίου 2024 η Πανηπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδας διοργάνωσε στο Γαλάτσι Αττικής το Πανηπειρωτικό Αντάμωμα 2024. Η παρουσία της Αδελφότητάς μας συνεχίστηκε όπως πάντα σε ανάλογες εκδηλώσεις με έκθεση φωτογραφιών και βιβλίων.

ΜΙΚΡΟΚΕΙΜΕΝΑ

του Θ.Γ. Γόγολου

Βιβλιοπαρουσίαση

Γιώργου Λαζάνη: Ο Φυτάγας

Το φετινό καλοκαίρι το πέρασα παρέα με τον «Φυτάγα» του φίλου Γιώργου Λαζάνη. Ένα αφηγηματικό βιβλίο – ποταμός τετρακοσίων σελίδων. Ο Γιώργος Λαζάνης από το Ελληνικό (Πλαίσια) των Κατσανοχωριών, συνταξιούχος σήμερα, υπηρέτησε στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση ως καθηγητής της Πολιτικής Οικονομίας. Δασκαλοπαίδι «πάππου προς πάππου» είχε την τύχη να κληρονομήσει τα πλούσια αρχεία τόσο του προπάππου του, δασκάλου Αλέξανδρου Δερβέντζα (Φυτάγα), όσο και του πατέρα του, Αλέξανδρου Λαζάνη, επίσης δασκάλου και σπουδαίου λαογράφου. Στηριγμένος στο πλούσιο πληροφοριακό υλικό των δυο αυτών αρχείων και στις προφορικές αφηγήσεις της γιαγιάς του Αικατερίνης Δερβέντζα – Λαζάνη και άλλων συγχωριανών του, συνέθεσε ένα αφήγημα πολυδιάστατο, το οποίο παρουσιάζει ενδιαφέρον από ιστορική, κοινωνική, γλωσσολογική και λογοτεχνική άποψη.

Αν το εξετάσει κάποιος από λογοτεχνική άποψη, θα διαπιστώσει ότι έχει όλα τα γνωρίσματα ενός μυθιστορήματος. α) Είναι πολυπρόσωπο. Εκτός από τον κεντρικό ήρωα, τον Φυτάγα (συνωμοτικό ψευδώνυμο του θρυλικού δασκάλου Αλέξανδρου Δερβέντζα, στελέχους του Ηπειρωτικού Κομιτάτου), διακρίνουμε ένα πλήθος προσώπων που δηλώνουν την παρουσία τους είτε με τη δράση τους είτε με τις αφηγήσεις τους. β) Είναι πολύπλοκο όσον αφορά τη δράση των ηρώων του και τα πολλά γεγονότα που συνθέτουν την ιστορία του γ) Παρά την εκτεταμένη αφήγησή του διαθέτει ενόττητα όσον αφορά στον τόπο και στο χρόνο. Ο χώρος, στον οποίο εκτυλίσσεται η ιστορία του είναι κυρίως η περιοχή των Κατσανοχωριών της Ηπείρου και όσον αφορά στον χρόνο μέσα στον οποίο διαδραματίζονται τα γεγονότα είναι η περίοδος λίγα χρόνια πριν την απελευθέρωση της Ηπείρου έως τη δεκαετία του 1930. δ) Η αφήγησή του, απρόσκοπτα ανάδρομη, διακρίνεται για την παραστατικότητα και τον ρεαλισμό της ε) Ο συγγραφέας εναλλάσσει

συχνά την τεχνική του «λέγω» (καθαυτό εξιστόρηση) με την τεχνική του «δείχνω», καθώς στήνει σκηνές μπροστά μας με ζωηρούς διαλόγους των ηρώων του, άλλοτε σοβαρούς κι άλλες φορές σπαρταριστούς. Ωστόσο τα πρόσωπα, η δράση τους, τα ιστορικά γεγονότα είναι πραγματικά, στοιχείο το οποίο επιβεβαιώνουν τα τεκμήρια, που παραθέτει ο συγγραφέας στο τέλος του βιβλίου (έγγραφα, σημειώματα, επιστολές κ.α). Το στοιχείο της μυθοπλασίας περιορίζεται στους διαλόγους και σε ορισμένες αφηγήσεις των ηρώων του. Αν, σώνει και καλά, πρέπει να δώσουμε έναν χαρακτηρισμό στο βιβλίο, θα ονομάζαμε άνετα ιστορικό μυθιστόρημα.

Αν δούμε από τη σκοπιά της ιστορίας το βιβλίο, διαπιστώνουμε ότι αναδεικνύει τη δράση και τον αγώνα του Ηπειρωτικού Κομιτάτου για την απελευθέρωση της Ηπείρου. Ένα κεφάλαιο που το αγνοεί η επίσημη Ιστορία μας. Π.χ. η πολύτομη *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους* (Εκδοτική Αθηνών) δεν αναφέρεται καν στο Ηπειρωτικό Αγώνα πριν από την απελευθέρωση της Ηπείρου. Οι ιστορικές αναφορές του βιβλίου δεν σταματούν μόνο στη δράση του Κομιτάτου· επεκτείνονται και στην κατάσταση που επικρατούσε στην Ήπειρο μετά την απελευθέρωση. Μια κατάσταση, όπου κυριαρχούσε το φαινόμενο της ληστοκρατίας. Ο κόσμος της ηπειρωτικής ενδοχώρας μεταπίπτει από την τυραννία του Τούρκου

κατακτητή, στην καταδυνάστευση των ασύδωτων λητοσυμμοριών.

Όσον αφορά στην κοινωνική και την λαογραφική διάσταση του βιβλίου, ο συγγραφέας με τις περιγραφές και την αφήγησή του αναδεικνύει τα ήθη και τα έθιμα της περιοχής των Κατσανοχωριών. Περιγράφει κοινωνικές εκδηλώσεις της περιοχής, όπως είναι τα πανηγύρια, οι αρραβώνες, οι γάμοι, οι εκκλησιασμοί. Αναφέρεται συχνά σε παραδόσεις και δοξασίες των κατοίκων. Όλα αυτά, όμως, υποταγμένα μαστορικά στις ανάγκες της ιστορίας του και σε καμιά περίπτωση «ξεκάρφωτα» κι ασύνδετα. Με τις κοινωνικές και λαογραφικές αναφορές του αποκαλύπτεται η νοοτροπία των απλών ανθρώπων της περιοχής, «ζωντανεύουν» οι διάφοροι χαρακτήρες με τις ιδιαιτερότητές τους, τα προτερήματά τους ή τα κουσούρια τους.

Επιπλέον, το βιβλίο παρουσιάζει και γλωσσολογικό ενδιαφέρον, καθώς ο συγγραφέας, τόσο στους διαλόγους των ηρώων του, όσο και στις αφηγήσεις τους χρησιμοποιεί το τοπικό γλωσσικό ιδίωμα. Πλήθος λέξεων, ξεχασμένων σήμερα, βγαίνουν στην επιφάνεια και προκαλούν το ενδιαφέρον μας. Με τη χρήση του τοπικού γλωσσικού ιδιώματος καθιστά τους ήρωές του πιο αυθεντικούς και πιο πειστικούς. Τονίζει το στοιχείο της εντοπιότητάς τους. Ο άνθρωπος είναι ο τόπος του κι ο κόσμος του είναι η γλώσσα του.

Ένα βιβλίο εξαιρετικό, το οποίο σε συνεπαίρνει με την χορταστική του αφήγηψη και σε ταξιδεύει στο σχετικά πρόσφατο παρελθόν της μαρτυρικής Ηπείρου, δείχνοντας το μεγαλείο και τις πληγές της. Ευχόμαστε από καρδιάς καλοτάξιδιο.

Αδελφότης εν Αθήναις Σαρακατσαναίων Ηπείρου

ΧΟΡΕΥΟΥΜΕ!

Σάββατο 25 Ιανουαρίου, ώρα 21.00,

Κέντρο διασκέδασης "ΓΟΡΓΟΝΑ"

Κύπρου 33, 14343 Ν. Χαλκηδόνα

Σας περιμένουμε όλους

για να ξανανταμώσουμε!

Έναρξη χορευτικών τμημάτων

Με χαρά σας ανακοινώνουμε την έναρξη μαθημάτων τόσο για το παιδικό όσο και για το μεγάλο μας χορευτικό.

Παιδικό χορευτικό για παιδιά με σαρακατσάνικη καταγωγή από την ηλικία των 4 ετών χωρίς οικονομική επιβάρυνση: Κάθε Κυριακή 14:00-15:00. Υπεύθυνος παιδικού χορευτικού ο Γιάννης Γιαννακός.

Μεγάλο χορευτικό: Κάθε Κυριακή 15:00-16:30. Χοροδιδάσκαλος ο Γιώργος Γεωργίου.

Για πληροφορίες καλέστε στο 2105240777.

Σας περιμένουμε όλους!

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

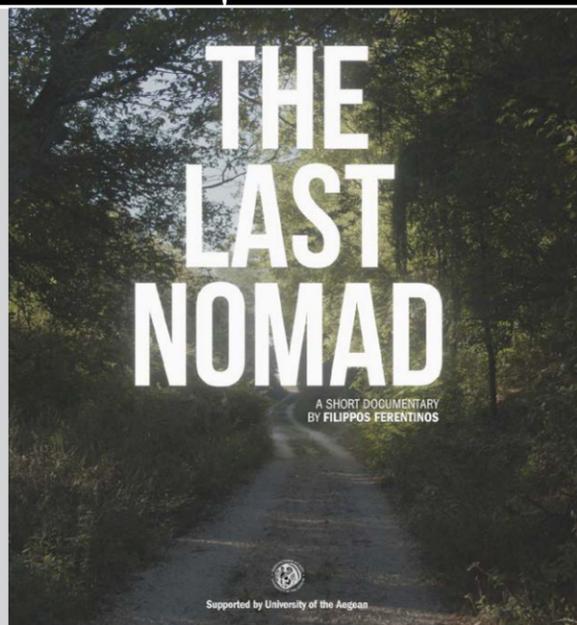
Ελάχιστη ευγνωμοσύνη στη γενιά του 1940 του Δημήτρη Μπάκα	1 & 9
Τιμή και δόξα στους ήρωες του έπους 1940 του Νικολάου Νούλα	1 & 10
Κοινωνικά-ενισχύσεις για το καρδάρι	2 & 3
Νέα συλλόγων Σαρακατσαναίων.....	4, 11 & 12
Φωτογραφία σαρακατσάνικου караβανιού στους Φιλίππους Καβάλας του Δημήτρη Κυριάκου	4
Οι συνέπειες της ληστείας του Πλακίδα στους Σαρακατσαναίους της Ηπείρου του Γεώρ. Κ. Τσουμάνη..	5
Οι Μπαλλάιοι: Γενεαλογικό δέντρο με ρίζες στη Θεσσαλία και κλωνάρια σε όλη την Ελλάδα	6 & 7
Τα πανηγύρια στη Μόρφα - Τς Παναϊάς της Ελένης Π. Ράπη	8 & 9
Η ζωή, ιστορία και πολιτιστική παράδοση των Σαρακατσαναίων του Αντωνίου Σκεύα	11
Βιβλιοπαρουσίαση Γιώργου Λαζάνη: Ο Φυτάγας του Θ.Γ. Γόγολου	12
"Ο τελευταίος νομάς" του Φίλιππου Φερεντίνου ταξίδεψε στη Δράμα και έλαβε τη δεύτερη θέση	12

"Ο τελευταίος νομάς" του Φίλιππου Φερεντίνου ταξίδεψε στη Δράμα και έλαβε τη δεύτερη θέση

Το 47^ο Φεστιβάλ Μικρού Μήκους Δράμας φέτος διενεργήθηκε από τις 2 έως 8 Σεπτεμβρίου 2024. Στο διαγωνιστικό μέρος και συγκεκριμένα στην κατηγορία "Εθνικό Σπουδαστικό", έλαβε μέρος ένας νεαρός Σαρακατσάνος και μέλος την Αδελφότητάς μας, ο Φίλιππος Φερεντίνος με καταγωγή από τη Θεσπρωτία, με την μικρού μήκους ταινία του με τίτλο "Ο τελευταίος νομάς". Πρόκειται για μια ταινία αφιερωμένη στους Σαρακατσαναίους, η οποία δημιουργήθηκε με κόπο και μεράκι στα πλαίσια της μεταπτυχιακής εργασίας του Φίλιππου και αποτελεί το σκηνοθετικό του ντεμπούτο. Η ταινία έκανε πρεμιέρα στις 4 Σεπτεμβρίου 2024 στο ανωτέρω φεστιβάλ και έλαβε τη δεύτερη θέση ανάμεσα σε περισσότερες από εκατό ταινίες στην ψηφοφορία του κοινού.

Ο Φίλιππος Φερεντίνος είναι φωτογράφος και κινηματογραφιστής με έδρα την Αθήνα. Γεννήθηκε το 1992 από Σαρακατσάνους γονείς και μεγάλωσε στην Ηγουμενίτσα. Το 2023 αποφοίτησε από το μεταπτυχιακό του Πανεπιστημίου Αιγαίου με ειδικότητα «Πολιτισμός και Παραγωγή Ταινιών Ντοκιμαντέρ».

Το ντοκιμαντέρ "Ο Τελευταίος Νομάς", που απέσπασε το ενδιαφέρον μεγάλης μερίδας Σαρακατσαναίων πανελλαδικά, παρουσιάζει μέλη της σαρακατσάνικης κοινότητας και μια ομάδα ανθρώπων που έζησαν τη σαρακατσάνικη νομαδική ζωή στην πλήρη της έκφανση, αφηγούνται τα προσωπικά τους βιώματα και συζητούν την έννοια της

ταυτότητας σήμερα. Ένα αφιέρωμα στη συλλογική μνήμη μέσα από ένα βιωματικό ταξίδι που ξεκινά από το παρελθόν, προχωρά στο παρόν και στοχάζεται το μέλλον.

Η ταινία συνεχίζει να προβάλεται δωρεάν σε συγκεκριμένους κινηματογράφους στην Αθήνα, συνεχίζοντας το ταξίδι της.

